

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

29 maart 2004

ONTWERP VAN DECREET

houdende de organisatie en subsidiëring van een cultureel-erfgoedbeleid

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Cultuur, Media en Sport
uitgebracht door mevrouw Mieke Van Hecke**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jo Vermeulen.

Vaste leden :

de heren Carl Decaluwe, Bart De Smet, mevrouw Ilse Van Eetvelde, mevrouw Mieke Van Hecke ;

de heren Karlos Callens, Frans De Cock, Peter Gysbrechts, Bob Verstraete ;

de heer Wilfried Aers, mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Hilde De Lobel ;

de heren Chokri Mahassine, Dany Vandenbossche ;

de heer Jo Vermeulen ;

de heer Herman Lauwers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, de heer Luc Martens, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, de heer Gilbert Vanleenhove ;

de heren Jozef Browaeys, André Denys, Jacques Devolder, Paul Wille ;

de heren Julien Librecht, Felix Strackx, Frans Wymeersch ;

de heren Peter De Ridder, André Van Nieuwkerke ;

de heer Jos Stassen ;

de heer Jan Roegiers.

Zie :

2018 (2003-2004)

- Nr. 1 : Ontwerp van decreet

INHOUD

Blz.

1. Uiteenzetting door de heer Guido De Dijn, deskundige in de begeleiding van erfgoedprojecten	4
2. Uiteenzetting door vertegenwoordigers van de Raad voor de Kunsten en de Steunpunten	6
2.1. De heer Johan Thielemans, voorzitter van de Raad voor de Kunsten	6
2.2. Uiteenzetting door de heer Jan Cools, directeur Culturele Biografie Vlaanderen	7
2.3. Uiteenzetting door de heer Marc Jacobs, Vlaams Centrum voor Volkscultuur VZW (VCV)	8
2.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	10
3. Uiteenzettingen betreffende de betrokkenheid en rol van de lokale overheden	12
3.1. Uiteenzetting door mevrouw Sabine Van Cauwenberge, vertegenwoordigster van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG)	12
3.2. Uiteenzetting door mevrouw Andrea De Kegel, Vereniging van de Vlaamse provincies (VVP)	14
3.3. Uiteenzetting door mevrouw Christine Deweerdt, erfgoedconvenants Gent	16
3.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	17
4. Uiteenzetting door vertegenwoordigers van de museumsector	18
4.1. Uiteenzetting door de heer Piet De Gryse, Adviescommissie Musea, Legermuseum Brussel	18
4.2. Uiteenzetting door de heer Paul Huvenne, algemeen directeur van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA)	20
4.3. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	22
5. Uiteenzettingen betreffende Cultureel erfgoedprojecten, centra en publicaties	23
5.1. Uiteenzetting door Mevrouw Leen Van Dijk, Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven Letterenhuis	23
5.2. Uiteenzetting door de heer Ludo Collin, Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur Parkabdij Leuven	24
5.3. Uiteenzetting door De heer Peter Wouters, Openbaar kunstbezit	26
5.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	26
6. Belangenbehartigers	27
6.1. Uiteenzetting door de heer Staf Thomas, voorzitter van de Vlaamse Museumvereniging	27
6.2. Uiteenzetting door De heer Johan Vannieuwenhuyse, voorzitter van de sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer en archivaris bij de Provincie West-Vlaanderen	29
6.3. Uiteenzetting door Mevrouw Beatrix De Clippeleir, voorzitter Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV)	30
6.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	31

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Media en Sport organiseerde op 11 maart 2004 een hoorzitting met deskundigen en betrokken organisaties uit de sector van het cultureel-erfgoedbeleid.

1. Uiteenzetting door de heer Guido De Dijn, deskundige in de begeleiding van erfgoedprojecten

De heer Guido De Dijn : U zal vandaag nog vaak het begrip “cultureel erfgoed” horen vallen. Merkwaardig genoeg komt dit begrip in het Prisma Vakwoordenboek Kunst en Cultuur niet voor, maar wel het begrip “monument” in de betekenis van fysiek overblijfsel uit het verleden dat als historisch product van een kunst, wetenschap of nijverheid van grote waarde wordt geacht en om die reden geconserveerd wordt. Het is dus niet verwonderlijk dat de memorie van toelichting bij het voorliggende ontwerp van decreet stelt dat er een nieuwe wind waait over het erfgoedlandschap en dat Vlaanderen samen met Nederland momenteel een voortrekkersrol speelt bij het aanbrengen van nieuwe inzichten over de omgang met cultureel erfgoed. Enkele kanttekeningen vanuit de hoek van diegenen die erfgoedprojecten begeleiden, bieden voor de bespreking van het ontwerpdecreet wellicht wat stof tot discussie.

Mijn ervaring met erfgoedprojecten heeft naast musea vooral te maken met wat in dit ontwerp van decreet de drie externe domeinen van het erfgoedlandschap wordt genoemd, namelijk monumenten, landschappen en archeologisch patrimonium. Het internationale koepelbegrip ‘cultural heritage’ omvat het geheel van het cultureel erfgoed : zowel onroerend als roerend, zowel materieel als immaterieel, zowel persoonsgebonden als bodemgebonden. Voor de beheerder van een erfgoedproject treedt hier een eerste probleem op. Het Erfgoeddecreet heeft geen betrekking op monumentenzorg, landschapszorg en de zorg voor archeologisch patrimonium. Grondwettelijk behoren deze domeinen niet tot de culturele materie. Ik betwist dit niet en zie ook wel in dat dit ons er niet van mag weerhouden eindelijk een hoogstnoodzakelijk beleid voor roerend materieel en immaterieel cultureel erfgoed op de sporen te zetten.

Gezien de integrale benadering van het cultureel erfgoed voor zowel de culturele als de gewestelijke materie van wezenlijk belang is, is het wenselijk het zogenaamde structurele partnership met monu-

menten- en landschapszorg nu reeds op te nemen indien men een tweesporenbeleid wil voorkomen. Ik vermoed dat het antwoord daarop positief zal zijn. Daarover had ik in de memorie van toelichting toch meer willen vernemen. Zo stellen bijvoorbeeld erfgoedcellen zoals de afdeling Monumenten en Landschappen en provinciale afdelingen van cultureel erfgoed inventarissen op van kerkelijk cultureel erfgoed. Roerend erfgoed onroerend door bestemming wordt in samenhang met een historisch gebouw beschermd als monument. De uitbouw van open erfgoeddepots voor cultureel erfgoed wordt in het vooruitzicht gesteld. De provinciale monumentenwachtverenigingen beschikken over degelijk gevormde interieurwachters die gespecialiseerde toestandrapporten en onderhoudsaanbevelingen inzake roerend materieel cultureel erfgoed opstellen. De beheerders van erfgoedprojecten hebben nood aan een integrale benadering en een samenhangend beleid, niet alleen omdat zij in de praktijk te maken hebben met zowel onroerend als roerend materieel cultureel erfgoed, maar omdat ook hier een nieuwe wind waait. Dat maakt het allemaal veel boeiender, maar ook ingewikkelder.

Zonder een inhoudelijke discussie te willen uitlokken, moet men stellen dat erfgoedmanagement vandaag niet ophoudt bij ‘Konservierte Geschichte’ of ‘het gewetensvol bezig zijn met het bestaande’. Erfgoedmanagement heeft te maken met het opzetten van een eigentijds project, namelijk de directe of indirecte ontsluiting van het cultureel erfgoed in dienst van de hedendaagse samenleving. Het internationale begrip ‘cultural heritage’ stelt dat cultureel erfgoed niet hetzelfde is als geschiedenis. Cultureel erfgoed is noodzakelijkerwijze ‘present exploits’. Cultureel erfgoed is er niet gewoon, maar cultureel erfgoed wordt en werkt. Het is vernieuwend dat het nieuwe Erfgoeddecreet deze visie volgt. Het mag gerust omschreven worden als een trendbreuk in de culturele en maatschappelijke ontsluiting van cultureel erfgoed. De sleutelbegrippen hierbij zijn begrijpen en beleven.

Wat mij bekommert is dat ook de andere domeinen van het brede veld van het culturele erfgoed in deze logica zouden stappen en daarvoor nadrukkelijk gepostuleerd worden. Erfgoedbeheer heeft natuurlijk een archiverende beheerstaak en is gericht op een doordachte materiële conservering op lange termijn. De eigentijdse relevantie heeft evenwel wezenlijk te maken met het herwaarderen en herdenken van de culturele waarden, betekenissen en expressievormen in een nieuwe, hedendaagse context. Slechts dan is er sprake van cultureel erfgoed.

Bij de lezing van het ontwerpdecreet valt op dat, steunend op vernieuwde uitgangspunten, vooral de nadruk wordt gelegd op de organisatie en de subsidiëring van het cultureel erfgoedbeleid. De musea, de erfgoedconvenants, de cultureel- erfgoedpublicaties, de projecten cultureel erfgoed en het steunpunt ten dienste van het cultureel erfgoedveld komen aan bod. Zij worden de erfgoedactoren genoemd en hebben tot taak een kwaliteitsvolle en duurzame zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed te stimuleren.

In het kader van de erkenning als museum wordt een opening gemaakt naar het domein van de archeologische, historische en industriële monumenten. Beheerders van dergelijke onroerende monumenten kunnen de culturele ontsluiting van hun patrimonium laten erkennen. Dit beantwoordt inderdaad aan een wens van het werkveld. Het is evenwel zeer de vraag of de vooropgestelde criteria voor erkenning wel kunnen ingepast worden in het management van dergelijke erfgoedlocaties. Erfgoedbeheerders in de andere domeinen zijn immers niet noodzakelijk erfgoedactoren zoals omschreven in het ontwerp van decreet. Zij worden trouwens geholpen door leden van het Contactforum voor Erfgoedverenigingen. Het betreft hier eigenaars of beheerders van overwegend onroerend cultureel erfgoed, zoals kerkfabrieken, onderwijsinstellingen, kloostergemeenschappen, oudheidkamers en erfgoedverenigingen. Ook zij ontsluiten, meestal onder de vorm van medegebruik, cultureel erfgoed publieksgericht.

Deze ontsluiting heeft kansen wanneer het cultureel erfgoed een sociaal-cultureel en ruimtelijk draagvlak heeft dat de betekenis van het erfgoed openlegt. Een band met de lokale gemeenschap, met de omgeving, het dorp, de stad of het landschap is daarvoor een voorwaarde. Dit erfgoed richt zich meestal naar meerdere en heel verscheiden doelgroepen, zoals bewoners, gebruikers, de lokale gemeenschap, de overheid, het onderwijs en het erfgoedtoerisme. De ontsluiting in cultureel perspectief stoelt op medegebruik, al dan niet in relatie tot een netwerk van partners en medestanders. Deze clusters vormen wel eens een ruimtelijk verhaal in stedelijke of cultuurlandschappelijke context. Zij treden op deze wijze in dialoog met andere beleidsvelden. Dat is een uitstekende gelegenheid om een geïntegreerde ontsluiting aan te gaan met andere beleidsvelden en een proces van streekontwikkeling op te zetten.

Ik heb de indruk dat de structurele band van cultureel erfgoed met ruimtelijke ordening en stedenbouw, met landschapszorg en plattelandsbeleid,

met cultuurlandschap en streekontwikkeling nog een te ontginnen terrein is. In dit verband is de samenhang met ruimtelijke structuurplannen van groot belang. De betekenis van cultureel erfgoed voor andere beleidssectoren is hier aan de orde en kan een legitieme basis voor een dynamisch behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed inhouden. Ik wil in deze context verwijzen naar het streekgericht beleid inzake het behoud en de ontsluiting van cultureel erfgoed dat in het verlengde van het Ruimtelijk Structuurplan Limburg voor het cultuurlandschap Haspengouw is uitgetekend. Het cultureel erfgoed is op integrale wijze gewogen wat zijn streekbepalende rol betreft, niet alleen roerend en onroerend, maar ook immaterieel en landschappelijk. Het ruimtelijke verhaal van het cultureel erfgoed binnen het cultuurlandschap laat toe het geïntegreerd te bekijken en het belang ervan voor andere beleidssectoren te onderkennen. Het klinkt dan ook logisch dat het cultureel erfgoed van het cultuurlandschap mede als onderlegger kan dienen voor streekontwikkeling, de taak van de Task Force Haspengouw.

In het kader van het impulsfonds voor bijzondere culturele initiatieven werd een concept bedacht voor het in scène zetten van het cultuurlandschap, namelijk het kunsterfgoedfestival voor het cultuurlandschap Haspengouw. Men start in Tongeren met het Haspengouwse erfgoedpodium voor het verre verleden, in wezen een samenwerkingsverband, en het kunsterfgoedfestival Artuatuca. Het Haspengouwse erfgoedpodium voor de religieuze traditie heeft zijn thuishaven in Sint-Truiden. De zogenaamde cultuur-religieuze as, bepalend voor de genese en de ontwikkeling van de abdijstad, is in het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan opgenomen. Het Haspengouwse erfgoedpodium voor de derde pijler van het cultuurlandschap, het burchten- en kastelenlandschap, wordt gevormd door het platteland.

U zal het mij niet ten kwade duiden dat ik het een gemiste kans vind dat, op het aspect musea na, de rol van een streekgericht overheidsniveau als de provincies niet wordt gevaloriseerd. Samen met het stedelijk patrimonium maakt het cultuurlandschap, een zo wezenlijk begrip voor de samenhang van cultureel erfgoed met een regio of streek, van Vlaanderen één van de rijkste en meest verscheiden cultuurhistorische landstreken van Europa. Het zogenaamde samenwerkingsverband van omliggende gemeenten, waarvan sprake in het ontwerpdecreet, zou op het niveau getild moeten worden van cultuurlandschappen, waarvoor kaders worden aangereikt in de ruimtelijke structuurplannen. Inhoud en werkwijze van erfgoedconvenants

voor cultuurlandschappen kunnen naar mijn opvatting best opgezet worden met de provincies. In ieder geval zijn de desbetreffende gemeenten vragende partij.

Tot besluit wens ik nogmaals te bevestigen dat de minister verantwoordelijk voor erfgoedbeleid een belangrijk en vernieuwend erfgoeddecreet ter bespreking voorlegt. Zonder twijfel wordt hier een grondige en hoogst noodzakelijke hertekening van de omgang met cultureel erfgoed op gang gebracht. Ik beveel aan oog te hebben voor een mogelijk tweesporenbeleid, met andere woorden : de hertekening moet het culturele erfgoed als een integraal gegeven insluiten. Slechts op deze wijze kan het culturele erfgoed ook geïntegreerd ingezet worden in cultureel en maatschappelijk perspectief, heeft cultureel erfgoed een wezenlijke betekenis voor een samenhangend ontwikkelingsbeleid en kunnen de beschikbare middelen rationeler en doelgerichter ingezet worden. Erfgoedmanagement verwerft op deze wijze een breder maatschappelijk draagvlak. De structurele band van cultureel erfgoed met ruimtelijke planning en ontwikkeling is een nog te ontginnen terrein. De zorg voor en de ontwikkeling en ontsluiting van cultuurlandschappen is een op te nemen prioriteit. De aanzet hiervoor kan in dit erfgoeddecreet ingeschreven worden door het samenwerkingsverband van gemeenten inzake cultureel erfgoed ook te verbinden met cultuurlandschappen en daarbij de streekgerichte beleidswerking van de provincies te betrekken.

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Onlangs werd het decreet Erfgoedlandschappen goedgekeurd. Komt dit tegemoet aan uw noden, of moet het nog ruimer en breder gezien worden ?

De heer Guido De Dijn : Het moet inderdaad ruimer. Een van de wezenlijke aspecten van het decreet dat bij u voorligt, is de ontsluiting, het beleven. Een cultuurlandschap is geen erfgoedlandschap. Terwijl een erfgoedlandschap tipt op wat van het landschap geërfd wordt, heeft een cultuurlandschap een dynamische inhoud en werkt het ook met eigentijdse cultuur en maatschappelijke processen. Ik denk dat het de moeite loont om dit in het kader van dit decreet, dat in een totaal andere teneur zit, in te bouwen.

2. Uiteenzetting door vertegenwoordigers van de Raad voor de Kunsten en de Steunpunten

2.1. De heer Johan Thielemans, voorzitter van de Raad voor de Kunsten

De heer Johan Thielemans : Het ontwerp van decreet dat vandaag voorligt, heeft een bijzondere betekenis. In het verleden was er binnen het culturele veld een gebied dat onvoldoende steun kreeg : het gebied van het roerend cultureel erfgoed. Vlaanderen is er rijk aan, en toch werd er te weinig aandacht aan besteed. De vergelijking met het buitenland viel sterk in ons nadeel uit.

Daarom is de tekst die voorligt, bijzonder welkom. Hij is niet alleen een tekst die iets regelt, maar ook een tekst die een grote dynamiek wil teweegbrengen. Daarom wil ik hem graag een stimulerings tekst noemen. De Raad voor de Kunsten staat zeer positief tegenover het ontwerp van decreet.

De eerste vraag is natuurlijk wat het bedoelde erfgoed in feite is. De definitie in de tekst is bijzonder breed, op de rand van het vage. Het gevaar bestaat erin dat er moeilijk afgewogen kan worden wat binnen de aandacht valt, en wat moet uitgesloten worden. De Raad heeft er alle begrip voor dat elke verdere precisering erg moeilijk is, maar een zeer breed actieveland roept onmiddellijk het spook van de beperkte financiële middelen op.

Het decreet steunt op bewaking en ontsluiting. Bij bewaking denk ik aan de wetenschappelijke kant waarmee het erfgoed benaderd moet worden. Bij ontsluiting spreken we eerder over de link met het publiek. Het is niet voldoende dat iets zorgvuldig bewaard wordt, er moet ook mee gecommuniceerd worden.

Deze tekst organiseert de musea, stipuleert wat de erfgoedconvenants zijn, voorziet in cultureel erfgoedpublicaties en bepaalt de voorwaarden bij projecten.

Voor de musea wordt er natuurlijk op verschillende niveaus gewerkt. Belangrijk is dat er een samenspel is tussen de verschillende overheden die bij de oprichting of de werking van een museum betrokken zijn. Het is belangrijk op te merken dat het

ontwerp van decreet de samenwerking stimuleert tussen gemeenten van verschillende grootte. Met een bestaat er een verband tussen een initiatief binnen het gebied van het erfgoed en het lokale cultuurbeleidsplan. Er is gelukkig een scheiding gemaakt tussen verschillende grootten, zodat de samenwerking tussen drie gemeenten zo gemakkelijk en soepel kan verlopen als maar mogelijk is. Er worden twee grenzen ingevoerd : voor gemeenten van 20.000 inwoners wordt een tarief ingevoerd van 100.000 euro, terwijl gemeenten van 35.000 inwoners kunnen rekenen op 200.000 euro. Voor grote steden, zoals Gent of Antwerpen, kunnen er uitzonderingen worden gemaakt. Ook de gemeenten wordt een financiële inbreng opgelegd, zodat alle partijen zich betrokken blijven voelen bij gehonoreerde initiatieven.

Samenwerking tussen musea wordt in dit decreet ook bijzonder aangemoedigd. Zo kan de Vlaamse Gemeenschap meewerken aan een samenwerkingsverband tussen het Koninklijk museum voor Schone Kunsten te Antwerpen, het Museum voor Schone Kunsten te Gent en het Groeningemuseum te Brugge. Dit wordt dan de vzw Kunsthistorische Musea. Men hoopt daarmee op een verhoogde expertise en een duidelijker internationale positionering. Ikzelf constateer dat een dergelijk initiatief ook mogelijk moet zijn voor de musea van heden-daagse kunst.

Een heel belangrijk punt is dat ook de initiatieven binnen het Brussels Gewest binnen het ontwerp vallen. Het mechanisme verloopt dan langs de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De museumsector is bijzonder tevreden met de nieuwe regeling. Het wordt daar als bijzonder positief ervaren dat een erkenning van een museum ook samengaat met een subsidiëring. Natuurlijk staat hier ook een rem op het ontwerp. Men kan niet alles tegelijk erkennen of iedereen tegelijk laten aansluiten. Als men daarbij een plafonnering van de middelen invoert, dan zal misschien van de nieuwe dynamiek binnen de sector niet veel overschieten.

Tot besluit is het duidelijk dat het ontwerp vele nieuwe perspectieven opent. Het doet dit voor bestaande terreinen, zoals de musea. Maar het regelt ook de mogelijkheid van nieuwe initiatieven. Hiermee worden grote verwachtingen gecreëerd. Maar, zoals we ook opmerkten in verband met het kunstendecreet, veronderstelt deze nieuwe tekst ook middelen. Er zijn zoveel nieuwe mogelijkheden dat het niet kan dat men deze middelen zou moeten vinden binnen het bestaande cultuurbudget. Zonder de verhoging van de subsidiepot zal er van dit veelbelovende decreet niet veel dynamiek kunnen

uitgaan. Daarbij is het duidelijk dat er zoveel valt onder de noemer erfgoed, dat de Vlaamse regering hiermee een terrein betreedt waar zeer veel middelen kunnen naartoe gaan. We moeten echter goed beseffen dat het cultureel erfgoed een zeer belangrijk onderdeel is van onze cultuur. Het heeft te lang in de kou gestaan.

2.2. Uiteenzetting door de heer Jan Cools, directeur Culturele Biografie Vlaanderen

De heer Jan Cools : Het ontwerp wil een integraal en duurzaam erfgoedbeleid bewerkstelligen op basis van een verbreed maatschappelijk draagvlak en een netwerk van expertise. Culturele Biografie Vlaanderen is een geïntegreerd steunpunt voor de musea, archiefinstellingen, bewaarbibliotheken, documentatiecentra en erfgoedconvenantwerking.

Een van onze functies is de bewustmaking van het publiek voor het culturele erfgoed en de zorg daarvoor. De erfgoeddag is één van de instrumenten die wij daartoe inzetten. Wij stellen daarbij vast dat het publiek geen boodschap heeft aan de ingewikkelde staatkundige structuur. Daarom pleiten wij voor een goede samenwerking tussen de verschillende ministers die verantwoordelijk zijn voor archeologie, monumenten- en landschapszorg en het immateriële erfgoed. Er is immers nood aan een sterke sector en meer middelen.

Erfgoed is lange tijd de assepoester van cultuur geweest. Dat is jammer, want alle culturele instellingen krijgen met erfgoed te maken. Er is sinds het eind van de jaren tachtig een terechte inhaaloperatie bezig en de erfgoedsector wil van zijn stoffige imago af. Er kwamen impulsen die de sector de mogelijkheid gaven om op voornamelijk experimentele wijze nieuwe instrumenten, visies en strategieën te ontwikkelen.

De erfgoedconvenants vormen daarvan een voorbeeld. Vlaanderen heeft op die manier een sprong voorwaarts gemaakt, waardoor het thans aan de kop van het Europese peloton staat. Het buitenland kijkt met interesse toe. Het ontwerp garandeert voor die dynamiek een toekomst. De inspanningen zijn dan niet voor niets geweest.

Het gaat om een geïntegreerd decreet, zelfs al ontbreken vanwege de federale staatsstructuur enkele deelreinen. In het totnogtoe gevoerde beleid werden zodanig strenge criteria gehanteerd dat sommige, niet onbelangrijke, instellingen daarop botsten. Aan hun behoeften wordt nu tegemoetgekomen. Het voorliggende ontwerp is minder exclusief. Ik heb er overigens begrip voor dat de recente

decreten over de private archieven en de volkscultuur niet geïntegreerd werden. Zij zijn nog te jong en moeten zich eerst volwaardig kunnen ontwikkelen. Hun afwezigheid maakt het ontwerp niet minder waardevol.

Ik spreek de eerder geuite opvatting tegen dat het ontwerp te zeer op ontsluiting zou gericht zijn. Het ontwerp gaat uit van een geïntegreerd cultureel erfgoedbeleid. Cultureel erfgoed heeft alleen zin in een gemeenschap, die van vandaag of die van morgen. Die finaliteit wordt ook benadrukt in de memorie van toelichting. Daarin staat dat zorg voor het erfgoed ontsluiting inhoudt.

Wij vinden het voorts ook goed dat gekozen wordt voor netwerking van expertisekernen. De middelen zijn te schaars en de bestaande expertise moet optimaal ingezet worden.

De erfgoedcel vormt de operationele component van het erfgoedconvenant. Het is een instrument voor lokale samenwerking. Ook de provincies kunnen hier eventueel een rol spelen, evenals de twee steunpunten. Die laatste werken overigens nu al samen, over de veldgrenzen heen.

Er moet ook in andere decreten en beheersovereenkomsten aandacht gaan naar het erfgoed. Ik pleit voor transversale erfgoedwerking. De opname in het Kunstendecreet van een passage over de archiefwerking bij gesubsidieerde instellingen, vormt een goed voorbeeld van hoe het kan. Daardoor worden de lasten verdeeld en leert men aan de basis zorg te dragen voor het eigen patrimonium. Gelijksortige voorwaarden moeten opgenomen worden in de overeenkomsten met gesubsidieerde bedrijven – ik herinner aan de discussie over de Boelarchieven – en in de beheersovereenkomsten met de VOI's.

Er bestaan in Vlaanderen helaas geen opleidingen die de toekomst van de erfgoedsector voorbereiden. Er is geen opleiding voor restaurateurs maar ook geen voor management in de sector. Ik pleit voor toenadering tot het onderwijs.

Het ontwerp geeft privaatrechtelijke archieven de gelegenheid om naast het specifieke Archiefdecreet ook een beroep te doen op het operationele Erfgoeddecreet.

Er moet ook meer oog zijn voor de culturele rol van de gemeentelijke archieven. De stads- en gemeentearchieven gaan soms terug tot in de middeleeuwen. De stukken die er worden bewaard, hebben veel minder administratieve betekenis maar

wel een grote culturele betekenis. Het is belangrijk dat er meer aandacht wordt besteed aan de erkenning van de culturele functie van het gemeente.

De BBC wil vanaf het najaar een groot deel van haar audiovisueel archief langs het internet kosteloos toegankelijk maken. De VRT is een belangrijke behouder van ons cultureel erfgoed, maar in de beheersovereenkomst staat nergens een paragraaf over de rol die de VRT te spelen heeft als behouder van het audiovisueel erfgoed en als expertisecentrum voor het behoud en beheer van dat erfgoed.

Het ontwerp van decreet is een grote stap voorwaarts naar een kwaliteitsvol en volwaardig erfgoedbeleid, maar het is zeker niet de laatste. De grote vraag blijft de financiering voor de toekomst. Het werkveld van Culturele Bibliografie Vlaanderen bestaat uit archieven, bewaarbibliotheken, documentatiecentra, erfgoedcellen en musea, maar een betrouwbare kwantitatieve en kwalitatieve kaart van dat veld bestaat vandaag de dag niet. Het is een van onze opdrachten voor de volgende jaren om daaraan te werken. Pas dan zal blijken of er andere maatregelen of aanpassingen nodig zijn. Ik hoop oprecht dat de essentie van dit ontwerp een lang leven beschoren is.

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Ik maak van de gelegenheid gebruik om de volgende spreker, de heer Jacobs, te feliciteren voor de prijs die hij van de Vlaamse Gemeenschap heeft ontvangen. Dat is een mooie ondersteuning voor het werk omtrent de volkscultuur. In artikel 40, § 3, wordt heel concreet verwezen naar de samenwerking tussen het Steunpunt Culturele Biografie en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur. In die context horen we graag uw visie op het ontwerp.

2.3. Uiteenzetting door de heer Marc Jacobs, Vlaams Centrum voor Volkscultuur VZW (VCV)

De heer Marc Jacobs : Door de sector volkscultuur en het VCV wordt het nieuwe Erfgoeddecreet met enthousiasme verwelkomd. Het is een belangrijke en noodzakelijke stap, gekenmerkt door een 21^e-eeuwse visie op erfgoed.

Het is cruciaal uit te gaan van de vaststelling dat het erfgoedbegrip de voorbije jaren en zelfs maanden zeer sterk geëvolueerd is. Er is een uitbreiding van onroerend naar roerend en, sinds het begin van de 21^e eeuw, ook immaterieel cultureel erfgoed. De evolutie in het beleid van UNESCO spreekt daarbij boekdelen. Er kristalliseerden ook een nieuw

instrumentarium en werkveld uit. Dat werd op 17 oktober 2003 bekrachtigd met een UNESCO-conventie voor de bescherming van immaterieel erfgoed. Deze conventie moet nu worden geratificeerd door 30 lidstaten en vervolgens door middel van uitvoeringsbesluiten en programma's worden uitgewerkt. De volgende vijf jaar zullen internationaal dus heel belangrijke beleidsevoluties in dit nieuwe veld op te merken zijn en zullen over de hele wereld (immaterieel cultureel) erfgoedbeleid en -wetgeving van staten daarop afgestemd (moeten) worden. Precies deze wel heel actuele ontwikkelingen en perspectieven zijn een extra argument om het Erfgoeddecreet in de huidige vorm aan te nemen.

Alledaagse historische cultuur en het enorme potentieel van erfgoedverenigingen en -vrijwilligers zijn ook volop in het gezichtsveld van beleidsmakers gekomen. Dat heeft onder andere te maken met effecten van mondialisering, veranderingen in vrijetijdsgebruik, het cultiveren van passies tot en met positief te kanaliseren aspecten van de vergrijzing van de bevolking. Ik verwijs in dit verband naar het project Alpha, een kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar het actuele lokaal historisch, volks- en heemkundig landschap in Vlaanderen.

In de memorie van toelichting wordt terecht opgemerkt dat dit nieuwe ontwerp van decreet houdende de organisatie en subsidiëring van een cultureel erfgoedbeleid moet worden gezien in samenhang met twee andere decreten (waaronder Volkscultuur). De experimenten en nieuwe instrumenten (zoals erfgoedconvenants), de combinatie van wetenschappelijk-etnologisch onderzoek en immaterieel erfgoed, de introductie van strategische beleidsplanning en IKZ in de koepelverenigingen, de Erfgoeddag, ICT-projecten, de campagne 'Actuele Volkscultuur', de combinatie met het decreet lokaal cultuurbeleid, de samenwerking met andere steunpunten (en in het bijzonder Culturele Biografie Vlaanderen) genereren bijzondere resultaten. Dat wordt misschien nog het best geïllustreerd door het programma van een voor Nederlandse beleidsmakers en overheden bedoelde studiedag die op 14 mei 2004 aan de Universiteit van Tilburg plaatsvindt. De titel is 'Actueel Vlaams erfgoedbeleid als inspiratiebron'. Nederlandse topambtenaren, beleidsmakers en erfgoedverantwoordelijken wensen te leren uit alle net genoemde experimenten, ontwikkeling, regelgeving en resultaten in Vlaanderen. Wie had zoiets vijf of tien jaar geleden durven voorspellen?

Het decreet Volkscultuur in 1998 kwam in een andere context, in een ander referentiekader (dat van

sociaal-cultureel werk) tot stand. Sinds 2001 werd het referentiekader van het erfgoedbeleid van toepassing op deze sector. Hierdoor veranderde de betekenis van het decreet Volkscultuur uiteraard en werd het potentieel nog veel groter. Voor beleidsmakers is dit een droomsector: met weinig middelen worden veel effecten gesorteerd. De in de memorie van toelichting geponeerde stelling dat het landschap in die sectoren, jarenlang een zo goed als braakliggend terrein, zich nog volop aan het vormen is, kan ik voluit onderschrijven. De instrumenten sorteren nu volop effecten en bieden mogelijkheden om de actoren in de sector volkscultuur als volwaardige actoren in het nieuwe erfgoedverhaal te laten meespelen.

De evolutie van het erfgoedbeleid en de uitnodiging om hier een rol op te nemen wordt als erg positief ervaren. Het volstaat hier te verwijzen naar de resultaten van het reeds vermelde project Alpha, en met name het Delphi-onderzoek.

De instrumenten en aanknopingspunten die in het Erfgoeddecreet worden aangeboden, bleken de voorbije jaren in de experimentele fase al tot interessante resultaten te leiden. Dit stemt erg hoopvol voor de toekomst. Zo kunnen we vanuit de sector Volkscultuur getuigen en onderstrepen dat het beleidsinstrument van de erfgoedconvenants (en de erfgoedcellen) zeer interessante effecten sorteert.

In het decreet Volkscultuur werd het onderdeel projectwerking de facto nog niet geactiveerd (behalve voor publicaties over volkscultuur en geschiedenis), maar het nieuwe Erfgoeddecreet biedt een alternatief. In de memorie van toelichting wordt terecht gewezen op het grote belang van projecten rond volkscultuur. Ook de eindconclusies van het onderzoek van prof. dr. Corijn en dr. Kenis ("een toekomst maken voor volkscultuur") in het kader van project Alpha onderstrepen dit.

Het valt te voorspellen dat zowel rond mondelinge geschiedenis, buurtgeschiedenissen als andere actuele thema's en methodieken belangrijke voorbeeldpraktijken zullen kunnen worden gerealiseerd.

In het decreet én in de memorie van toelichting wordt melding gemaakt van het realiseren van de kerntaken van het steunpunt Culturele Biografie Vlaanderen in samenwerking met het Vlaams Centrum voor Volkscultuur. Dit spreekt voor zich. Op allerlei terreinen wordt samengewerkt en wordt de werking complementair uitgebouwd. Bij de organisatie van de Erfgoeddag (voorheen Erfgoedweekend), waarvan de coördinatie binnen Culturele

Biografie Vlaanderen werd ondergebracht, wordt intensief samengewerkt. Het wordt dan een intensief overlegtraject om databanken en websites, inclusief die van de Erfgoeddag, op elkaar af te stemmen. Ook de aansluiting met de sites van Cultuurnet zal worden verzekerd. Op regelmatige basis wordt met andere woorden overleg gepleegd zodat gezamenlijk initiatieven (zoals studiedagen) kunnen worden genomen.

Binnen de werking van het VCV kristalliseren diverse zwaartepunten uit, die complementair en versterkend zijn met wat er in Culturele Biografie Vlaanderen ontwikkeld wordt. Vooreerst is er een zwaartepunt van werking rond erfgoedverenigingen en vrijwilligerswerking, waarbij principes en methodes van integrale kwaliteitszorg worden geïmplementeerd. Hierbij wordt volop gebruik gemaakt van de ervaringen in de socio-culturele sector. Er wordt intensief samengewerkt met Kwasi-modo vzw. Daarbij komt nog dat het VCV een specifieke taak heeft als onderzoeksinstelling, als voortzetting van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde, Vlaamse afdeling (KBCV) en als knooppunt in een internationaal netwerk. De impact van mondialisering op tradities, lokale en regionale identiteit en het leven van alledag wordt als cruciaal ervaren. Hier is baanbrekend werk te verrichten en de vraag vanuit de media en het brede publiek naar kwaliteitsinformatie is zeer groot. Het resultaat is haast wekelijks in de pers te merken : het is immers een actueel en interessant onderzoeksdomein.

Ik wil deze gelegenheid aangrijpen om het Vlaams Parlement uitdrukkelijk te wijzen op de conventie Immaterieel Erfgoed die op 17 oktober 2003 door de Algemene Conferentie van UNESCO aangenomen is en die best om vele redenen zo snel mogelijk door de parlementen van de Vlaamse Gemeenschap en de Franstalige Gemeenschap, die daar prioritair mee bezig is, zou moeten worden geratificeerd. De slotconclusie is in elk geval dat dit erfgoeddecreet een zeer belangrijk puzzelstuk is in een 21^e-eeuwerfgoedbeleid, dat ook voldoende aanknopingspunten en dwarsverbindingen bevat met het decreet Volkscultuur, om in te spelen op de snelle ontwikkelingen in het veld. De Nederlandse collega's en beleidsmakers hebben absoluut gelijk om de verbazingwekkende ontwikkelingen in Vlaanderen te komen bestuderen en eruit te leren.

2.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

De heer Dany Vandenbossche : De heer Thielemans verwees naar wat er in Nederland gebeurt. Ik

zou willen spreken over 'gebeurde'. Heeft de Raad voor de Kunsten bedenkingen gemaakt over de samenwerking tussen musea naar aanleiding van dit ontwerp ? Momenteel bestaat een dergelijke samenwerking niet, behalve tussen drie musea voor Oude Kunst.

In het kader van het Kunstendecreet en de uiteenzetting van de Raad voor de Kunsten daarover is er een stelling ingenomen ten aanzien van de grote culturele instellingen. Dat komt voor een deel terug in dit ontwerp. Er zijn instellingen die men in de twee decreten terugvindt, bijvoorbeeld het Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen. Voor de grote culturele instellingen beheerd door de Vlaamse Gemeenschap is in het Kunstendecreet een apart hoofdstuk ingeschreven. Voldoet dit ontwerp aan de wens met betrekking tot de musea van de Vlaamse Gemeenschap ?

Verder zou ik graag weten wat de heer Cools bedoelt met opleidingen in de erfgoedsector. Ik dacht ook dat alle eisen met betrekking tot de VRT al waren geformuleerd tijdens de hoorzittingen over het Kunstendecreet en dat de VRT vandaag niet aan bod zou komen. Een aantal jaar geleden heb ik het probleem van het VRT-archief aangekaart. De VRT, samen met de toenmalig bevoegde minister, hebben me toen het archief en ook de mogelijke ontsluiting ervan laten zien. Ook de VRT is verplicht zijn archief te ontsluiten. Ik raad u aan om eens een rondrit te maken in het VRT-archief, zeker in dat van het Amerikaans Theater – het is consulteerbaar.

Mevrouw Mieke van Hecke : Het Kunstendecreet bepaalt dat elk van de gesubsidieerde instellingen zorg moet dragen voor haar archief. Dat wordt niet nader omschreven, omdat wij ons daartoe niet deskundig achten. Maar we beseffen ook wel dat ondeskundige bewaring even nefast kan zijn als het weggooien van archief : ze leidt totaal niet tot ontsluiting. We hebben de opdracht ingeschreven dat de desbetreffende steunpunten incentives moeten geven aan die instellingen. Maar ook zij zijn eigenlijk niet deskundig. Kan uw steunpunt aan die steunpunten minimale informatie ter zake geven ?

Volgens het Erfgoeddecreet moest er een beheersovereenkomst in werking getreden zijn op 1 januari 2004 en eindigen op 31 december 2005. Bestaat die beheersovereenkomst al of is ze nog in de maak en moet ze nog afgesloten worden, met terugwerkende kracht ?

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Heeft het steunpunt van de heer Cools aanbevelingen in verband

met de organisatie, de structurering en de ondersteuning van de bewaarbibliotheken ? Als die bibliotheken ook iets te maken hebben met het Centrum voor Volkscultuur, wat is dan zijn mening daarover ?

De heer Johan Thielemans : Bij het opstellen van het memorandum aan de minister van Cultuur stond Nederland veel verder dan wij. Maar er moet zo veel verleden tijd gebruikt worden als het over Nederland gaat.

Dit Erfgoeddecreet maakt samenwerking tussen musea mogelijk en stimuleert die, maar legt ze niet op. De hoop leeft dat daardoor de expertise en de reputatie groeien. Ook in het buitenland zouden de kunsthistorische musea zich op die manier beter kunnen positioneren. Ik zou het dus toejuichen als de mensen op het terrein stappen tot samenwerking deden.

In de Raad voor de Kunsten is niet gedebatteerd over de situatie van de grote instellingen. We konden leven met de indeling van het decreet en de instellingen zelf hebben zich met hun eisen niet tot ons gewend. Zij vielen onder het mechanisme van regelmatige evaluatie met mogelijkheid tot straf. Nu staat er duidelijk dat ze buiten deze regeling vallen. Iets wat slecht geleid wordt, moet op een andere manier aangepakt worden dan door het afnemen van geld, want dat maakt de situatie alleen maar erger. Er moeten mechanismen komen die kunnen ingrijpen om de kwaliteit op te drijven ; die zouden veeleer personen dan geld moeten betreffen.

De heer Jan Cools : Er zijn onvoldoende structurele opleidingen die leiden tot kwaliteitsvol werk. Er bestaan wel enkele opleidingen. U alludeert vermoedelijk op de opleiding 'conservering hedendaagse kunst'. Dat is een losstaand initiatief. In Antwerpen is er ook nog een restauratieopleiding. De kwaliteitsnormen die aan de opleidingen worden opgelegd, zijn bijzonder onduidelijk en beantwoorden niet altijd aan wat de sector eigenlijk verwacht. Van verantwoordelijken van instellingen wordt bijna verwacht dat ze manager zijn, maar ze kunnen daarvoor geen geschikte opleiding vinden. In Nederland bestaat daarvoor wel een instituut. Men vraagt hier wel zeer specifieke expertise inzake behoud en beheer, registratie en dergelijke. De expertise die mensen in de sector door de praktijk hebben opgebouwd, is van kapitale waarde. De opleiding 'conservering, behoud en beheer hedendaagse kunst' is ook vanuit het veld gegroeid, met name vanuit het SMAK. Dat is een belangrijk teken aan de wand.

Ons steunpunt probeert de expertise die er bestaat, te expliciteren voor de andere actoren, maar ik besef dat dat op lange termijn onvoldoende is. Vandaar mijn pleidooi om in de universitaire curricula meer aandacht te besteden aan erfgoed en aan de kunsthogescholen de kwaliteit van de restauratieopleidingen te verbeteren. Er zijn momenteel te weinig kwaliteitsvolle restaurateurs in Vlaanderen aanwezig om een groots opgezette operatie als een masterplan behoud en beheer cultureel erfgoed, waarvan onze minister droomt, aan te kunnen.

Ik ken het VRT-archief en heb er al gebruik van gemaakt. Ik wou enkel zeggen dat de VRT, als communicatiemedium, meer met zijn archief zou moeten doen op het vlak van ontsluiting, ook voor een breder publiek. In het lopende experiment met digitale televisie kan het archief bijvoorbeeld ingepast worden.

In het Kunstendecreet zijn de bepalingen over zorg voor het archief inderdaad heel vaag. Het is goed dat er ter zake een opdracht aan de steunpunten wordt gegeven. Het steunpunt Culturele Biografie Vlaanderen is al sinds vorig jaar aan het bekijken hoe het trajecten kan ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de kunstensector niet overladen wordt met de hoge kwaliteitsnormen van de archiefsector maar dat ze, met de beschikbare middelen, toch op een minimale manier een verantwoorde archivering tot stand brengt. Het SMAK heeft bijvoorbeeld al een traject lopen met betrekking tot de EAD (encoded archival description). Er wordt nagegaan hoe die trajecten verder geïmplementeerd kunnen worden en hoe er kan worden omgegaan met de ontwikkelde expertise.

Uiteraard zal de werking uitgebreid worden naarmate wij meer expertise hebben opgebouwd. Het is onze bedoeling de expertise die wordt opgebouwd bij het IBK en het Kunstenaarsarchief, ook elders in te zetten. Wij pleiten er niet voor verschillende kernen te behouden. Men moet in dit geval de kunsthistorische en de archivistische vaardigheden kunnen inzetten in samenwerking met de betrokken steunpunten.

Op dit ogenblik werken wij met een voorlopige overeenkomst van onbepaalde duur. Deze overeenkomst eindigt wanneer dit decreet in voege treedt. Op dit ogenblik circuleert er een ontwerp-overeenkomst die nog niet werd goedgekeurd door de raad van bestuur of de Vlaamse regering. Dit ontwerp wordt volgende week door de raad van bestuur behandeld.

Inzake bewaarbibliotheken heeft de Vlaamse overheid de opdracht gegeven aan de heer Jeroen Walterus, stafmedewerker van het Vlaams Centrum voor Volkcultuur om deze problematiek te onderzoeken. Op dit ogenblik kunnen wij hierover moeilijk concrete aanbevelingen formuleren, omdat uit het onderzoek blijkt dat het moeilijk is een bewaarbibliotheek te definiëren. De functie van de bewaarbibliotheek is vaak ingebed in een andere instelling. Verschillende archieven en documentatiecentra hebben een bewaarbibliotheek. Wij kunnen moeilijk inschatten hoe zij zich kwalitatief en kwantitatief positioneren binnen de openbare bibliotheken of de archiefinstellingen.

De heer Marc Jacobs : Ik verwijs naar het rapport van de heer Jeroen Walterus, dat beschikbaar is op de website van de Vlaamse Gemeenschap.

3. Uiteenzettingen betreffende de betrokkenheid en rol van de lokale overheden

3.1. Uiteenzetting door mevrouw Sabine Van Cauwenberge, vertegenwoordigster van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)

Mevrouw Sabine Van Cauwenberge : Cultureel erfgoed is als beleidsterrein niet meer weg te denken. Niet enkel Vlaanderen, maar ook steden en gemeenten richten hun aandacht volop op dit beleidsterrein. Dit zien we door hun enthousiaste deelname aan de verschillende erfgoodevenementen zoals OMD en Erfgoeddag, waar ze een cruciale actor vormen. In de planning van het cultuurbeleid van vele gemeenten is het cultureel erfgoed eveneens een van de populairste actiepunten geworden. De nood aan een goed regelgevend kader voor deze sector in volle expansie is groot. De VVSG verwelkomt dan ook het voorgestelde ontwerpdecreet.

Een decretale onderbouw voor de erfgoedconvenants is zonder meer hoogdringend. De experimentele regelgeving waarop deze thans stoelen, loopt immers af. In het zog daarvan vragen erfgoedprojecten cultuurhistorische tentoonstellingen en erfgoedpublicaties ontwikkelingskansen. Het Museumdecreet diende te worden bijgestuurd. De cultuurhistorische archiefwerking wil net zoals de volkcultuur uit de schaduw treden en eist een plaats op in de regelgeving. De vraag naar ondersteuning door een eigen steunpunt is legitiem in het nieuwe landschap dat de Vlaamse overheid creëert.

De opmerkingen, vragen en voorstellen die de VVSG formuleert, willen dan ook enkel een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een adequate regelgeving voor de organisatie en ondersteuning van een cultureel-erfgoedbeleid. Het spreekt voor zich dat de VVSG het ontwerp becommentarieert vanuit het standpunt dat dit regelgevend kader bijzonder vruchtbaar moet zijn voor het lokaal cultureel erfgoedbeleid.

Het ontwerp hield rekening met eerdere opmerkingen van de VVSG over het voorontwerp van decreet. Toch blijven een aantal eerder geformuleerde opmerkingen actueel.

De VVSG juicht toe dat in het deel over de herziening van het Museumdecreet de verruiming naar erfgoedcentra is opgenomen en dat er voortaan door de Vlaamse Gemeenschap subsidies worden toegekend aan erkende musea en erfgoedcentra ingedeeld bij het basisniveau. Wij stellen ons daarbij echter nog enkele vragen.

Wat de verruiming naar de erfgoedcentra betreft, betreurt de VVSG dat het ontwerp van decreet niet expliciet de termen “museum” en “erfgoedcentrum” introduceert, maar daarentegen “museum” als containerbegrip lanceert. Dat de Internationale ICOM-definitie van “museum” deze brede interpretatie dekt, weet enkel een publiek van insiders. Het hanteren, van beide termen zou de keuze voor de verruiming duidelijker stellen. Enkel de term “museum” hanteren verkleint tegelijkertijd het relevante verschil met het vorige Museumdecreet van 1996. Zoals de memorie toelicht had de term “erfgoedcentrum” noch bij het publiek, noch in de sector zelf een draagvlak, maar dit is geen overtuigend argument. De term “cultureel erfgoed” was twee jaar geleden ook niet in gebruik, zelfs niet in de sector. Het belang van de introductie van de term overstijgt ruimschoots de aangehaalde omstandigheden als bezwaar daartegen. We vinden het dan ook jammer dat de verruiming van het begrip ook niet in het begrippenkader in artikel 2 is opgenomen.

Het Museumdecreet van 1996 zorgde ervoor dat er heel wat veranderde in het museumlandschap. De afgelopen jaren begeleidden de museumconsulenten vele musea die hun werking wilden professionaliseren conform het toenmalige Museumdecreet. Een subsidiëring naast erkenning op basisniveau was dan ook wenselijk. De verruiming van het begrip “museum” zal tal van nieuwe potentiële kandidaten opleveren die niet in aanmerking zullen komen voor deze basissubsidiëring.

Wat doet men met de musea en erfgoedinstellingen die nog niet in aanmerking komen voor de basiserkenning, en dus ook niet voor basissubsidiëring? Ze kunnen volgens de memorie een beroep doen op het deel “Ontwikkelingsgerichte projecten cultureel erfgoed” en zo projectmatig aan verbetering werken. De VVSG vreest dat basisprojecten weinig kans maken bij een subsidiedeel waarbij de voorbeeldwerking als eerste criterium naar voor wordt geschoven. Wat doet men met het verspreid roerend erfgoed en kerkelijk erfgoed in de kleine en grote gemeenten? Heel wat gemeenten willen ook rond dit cultureel erfgoed werken, zoals blijkt uit de vele intenties in de lokale cultuurbeleidsplannen en de talrijke aanwezigen op de studiedag “Inventarisatie, aanzet voor een lokaal erfgoedbeleid” die enkele weken geleden door de VVSG werd georganiseerd. Vele gemeenten beschikken niet over het nodige personeel of de middelen en hebben bovendien nood aan een instrumentarium op maat. We hopen, zoals in de memorie staat toegeelicht, dat het nieuwe steunpunt Culturele Biografie hier de nodige ondersteuning kan bieden. Een decretaal bepaald instrument voor de initiële ondersteuning blijft daarnaast wenselijk.

De beleidsnota Cultuur 2000-2004, van de toenmalige minister van Cultuur Bert Anciaux, stelde dat archieven “geen ondergeschoven kind meer mogen zijn”. Hij erkende dat “archieven de zwaarst wegende instrumenten binnen dat randgebied tussen verschillende sectoren zijn”. Een experimentele regelgeving rond archieven werd opgestart. Hierin konden alle archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra subsidies aanvragen voor initiatieven op het vlak van culturele ontsluiting. Deze regelgeving werd stopgezet bij de totstandkoming van het decreet van 2002 houdende de privaatrechtelijke culturele archiefwerking. De VVSG betreurt dat er in het voorliggend ontwerp van decreet geen specifieke regeling voorzien is voor de culturele archiefwerking van de publiekrechtelijke archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra. Deze zijn cruciale lokale erfgoedactoren voor het roerend en onroerend erfgoedbeleid. Met name de subsidiepot waarvan privaatrechtelijke archieven kunnen genieten voor “projecten voor culturele ontsluiting en projecten voor archivistische ontsluiting door middel van informatie- en communicatietechnologie” zou heel wat mogelijkheden bieden voor publiekrechtelijke archieven. Gelukkig is er inmiddels via het Kunstendecreet alvast aandacht besteed aan de publiekrechtelijke archieven van onze kunstinstellingen. De VVSG vraagt om ook voor gemeentearchieven een decretale regeling uit te werken, aangezien zij voor het lokaal erfgoedbe-

leid een sleutelfunctie hebben. Hier moet ook het Gemeentedecreet op termijn een rol spelen.

Bij het deel dat de erfgoedconvenant als instrument van erfgoedbeleid installeert en veralgemeent, is de indeling op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voor kandidaten voor het afsluiten van een erfgoedconvenant gelukkig verlaten. De VVSG onderschrijft dat de aanvraag tot onderhandeling van een erfgoedconvenant getoetst wordt aan criteria en is blij dat die ruimte laten voor lokaal maatwerk. Toch heeft de VVSG nog enkele bedenkingen.

Een nieuwe decretale regeling betekent veelal een extra planlast. De regeling die het afsluiten van een erfgoedconvenant voor de steden en gemeenten met zich meebrengt, zoals het maken van een intentienota en een beleidsplan, vormt hierop geen uitzondering.

De VVSG betreurt ook dat de subsidietoelagen voor de convenantwerking en de werkingssubsidies voor de musea gebetonneerd zijn. Enkel de subsidietoelagen van de drie eerste hoofdstukken van dit ontwerp van decreet verloren de bijvoeging “ten minste”. Deze betonning ondermijnt de mogelijkheden van een beleid dat in volle ontwikkeling is.

Wat het groeiscenario van de erfgoedconvenants betreft, is de Vlaamse regering niet eenduidig in haar engagement. Het ontwerp van decreet bepaalt dat de regering jaarlijks kan beslissen om drie nieuwe erfgoedconvenants af te sluiten. In de wandelgangen is de interpretatie hiervan dat er volgend jaar ook wel eens geen erfgoedconvenants zouden kunnen worden afgesloten. De VVSG pleit ervoor dat de Vlaamse regering zich engageert tot het afsluiten van minstens drie erfgoedconvenants per jaar.

Het ontwerp van decreet bepaalt dat een convenant kan worden afgesloten met steden en gemeenten met meer dan 20.000 inwoners of in een samenwerkingsverband van omliggende gemeenten met ten minste 20.000 inwoners. Voor wat deze laatste groep betreft – meer dan twee derden van alle Vlaamse gemeenten – is die samenwerkingsvorm echter allesbehalve evident. Het praktijkvoorbeeld van het decreet Lokaal Cultuurbeleid, waar de intergemeentelijke samenwerking ook wordt aanbevolen, illustreert deze moeilijkheid. Intergemeentelijke samenwerking staat nog volop in de kinderschoenen, is vaak al vooraf een politiek onhaalbare kaart en is bovendien niet op maat van deze sector geschreven.

De verplichting tot samenwerking voor kleinere steden en gemeenten is in ieder geval een moeilijke opdracht. Voor steden en gemeenten in grensgebieden of nabij de taalgrens is dit nog veel moeilijker. Opnieuw duikt het Mattheuseffect op. Kleinere gemeenten die sinds enkele jaren een boeiend lokaal erfgoedbeleid uitbouwen, moeten, om van deze extra mogelijkheden te kunnen genieten eerst veel tijd en energie investeren in een vormelijk deel om zich dan te kunnen richten op het inhoudelijke deel. De VVSG hoopt dan ook dat het steunpunt Culturele Biografie aan deze gemeenten zeker de nodige ondersteuning zal verlenen.

Bij de bepalingen over de subsidies voor “Ontwikkelingsgerichte projecten cultureel erfgoed” herhaalt de VVSG de kritiek die werd geuit bij het voorontwerp. Dit onderdeel moet te veel leemten opvangen voor publiekrechtelijke archieven, waarbibliotheken en gemeenten die nog geen beroep kunnen doen op een instap in een erfgoedconvenant. Het trage groeiscenario verwijst de meeste gemeenten als potentiële erfgoedzorgdrager naar dit onderdeel. Er is ook een probleem met projecten waarvoor een eigen specifieke regeling bestond en waarvoor het decreet geen oplossing biedt, aangezien die eveneens in dit deel worden ondergebracht. Ik denk hierbij aan de erfgoeddepots, de subsidie voor overkoepelende initiatieven voor opleidingen en vormingsprojecten en de sociaal-artistische erfgoedprojecten.

Bovendien is er naast de eigenlijke projecten in dit onderdeel ook nog de mogelijkheid voor de Vlaamse regering om beleidsprioriteiten te stellen. Het recht daarop betwist niemand. Een sleutel voor de toepassing van de beschikbare kredieten, zodat bijvoorbeeld bij een keuze voor erfgoeddepots andere projecten niet worden uitgesloten, moet vanuit de integrale erfgoedzorg hoe dan ook een prioriteit zijn.

De VVSG stelt voor de beleidsaccenten voor ontwikkelingsgerichte projecten in overleg met de andere bestuursniveaus te bepalen op grond van een genuanceerd overzicht van de ondersteuningsnoden.

De opmaak van dit Erfgoeddecreet is reeds enkele jaren geleden begonnen. Ondertussen is er op het terrein, vooral op het lokale niveau, heel wat veranderd en veroverde erfgoed een plaats in het culturele veld en bij de lokale besturen. Evenementen zoals OMD, Erfgoeddag en campagnes van de Koning Boudewijnstichting ontbloten de exponentiële mogelijkheden van een erfgoedbeleid. Het Vlaams Centrum voor Volkscultuur veegde het stof van de

volkscultuur weg en stimuleert met heel wat succes projecten rond immaterieel erfgoed. Vele gemeenten maken van hun erfgoedbeleid een speerpunt in hun cultuurbeleidsplanning en zoeken volop naar mogelijkheden en instrumenten om dit uit te bouwen. De VVSG hoopt dat dit decreet reële mogelijkheden biedt om het grote enthousiasme en de interesse van lokale besturen daadkrachtig om te zetten. Het draagvlak voor een dynamisch erfgoedbeleid ligt immers zoals voor lokaal cultuurbeleid bij het gemeentebestuur, zijn inwoners en de lokale erfgoedactoren.

3.2. Uiteenzetting door mevrouw Andrea De Kegel, Vereniging van de Vlaamse provincies (VVP)

Mevrouw Andrea De Kegel : De provinciebesturen vinden het ontwerp Erfgoeddecreet een goede zaak omdat het inpikt op de ontwikkelingen in de erfgoedsector die in versneld tempo tot stand gekomen zijn na het invoeren van het Museumdecreet in 1998. Dit laatste decreet toonde immers aan dat er nog heel wat waardevol erfgoed in Vlaanderen aanwezig is waarvoor nog geen decretaal kader of geen enkele vorm van overheidsondersteuning bestond. Dit werd voorlopig opgevangen met experimentele reglementeringen, die nu een decretale verankering krijgen.

Voor het Museumdecreet is resoluut gekozen voor een complementair beleid tussen Vlaamse overheid en Vlaamse provincies, getuige het ‘museumconvenant’. In deze overeenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de provincies zijn onder andere aanvullende afspraken gemaakt omtrent werkings- en projectsubsidies en het installeren van Vlaamse en provinciale museumconsulenten.

Jammer genoeg trekt het Erfgoeddecreet dit complementaire beleid uit het Museumdecreet niet rechtstreeks door. De provincies zijn nauwelijks structureel betrokken bij de voorbereiding van het Erfgoeddecreet en in de hele evolutie tot en met de redactie van de uitvoeringsbesluiten.

De provincies voeren nochtans al vele jaren een eigen erfgoedbeleid met eigen accenten dat een goede aanvulling kan zijn voor de maatregelen die in het Erfgoeddecreet genomen worden. Dit betekent dat er minstens een afstemming zou moeten komen tussen beide overheidsniveaus en met de gemeenten, en dit volledig in de geest van het kerntakendebat. Hopelijk zal men daar rekening mee houden in de uitvoeringsbesluiten en in een aansluitende overeenkomst.

De provincies juichen de verruiming van het begrip 'museum' toe omdat dit extra kansen creëert voor erkenning en ondersteuning van een aantal erfgoedinstellingen die met het Museumdecreet uit de boot vielen.

Hoewel dit zonder overleg met provincies gebeurde is ook het invoeren van een werkingssubsidie voor erkende musea in het basisniveau lovenswaardig omdat dit net voor deze categorie musea een belangrijke stimulans is om de erkenningsnormen te behalen.

Het Erfgoeddecreet wil voor een integraal en geïntegreerd erfgoedbeleid staan. Dit gaat slechts ten dele op, zeker voor het roerende en immateriële erfgoed, omdat er op Vlaams niveau nog geen geïntegreerd beleid betreffende onroerend erfgoed bestaat. Niet gehinderd door de problematiek tussen gewest- en gemeenschapsmaterie, voeren provincies al veel langer een doorgedreven beleid voor de erfgoedsector in zijn totaliteit. Dit kan in complementair erfgoedbeleid tussen beide overheidsniveaus verrijkend werken.

De bestaande overeenkomst tussen Vlaamse Gemeenschap en de provincies inzake een complementair museumbeleid dient verdergezet te worden en aangepast aan de nieuwe situatie van het Erfgoeddecreet. Provincies zijn vragende partij om een nieuwe overeenkomst tussen de overheidsniveaus af te sluiten inzake een complementair erfgoedbeleid, voortbouwend op de verwezenlijkingen van het museumconvenant.

De provincies betreuren dat zij zelf geen regionale erfgoedconvenants kunnen afsluiten. Dit is immers voorbehouden voor gemeenten – of samenwerkingsverbanden van gemeenten – en voor de VGC te Brussel. Nochtans kunnen provincies op streekniveau belangrijke impulsen geven voor een streekgericht erfgoedbeleid en zou dit bekrachtigd kunnen worden met erfgoedconvenants die door provincies afgesloten worden. In het huidige voorontwerp moet er gerekend worden op een samenwerkingsverband van meerdere gemeenten om tot een dergelijk resultaat te komen. Intergemeentelijke samenwerking is daarvoor een minimale vereiste ; maar de praktijk heeft aangetoond dat dit geen sinecure is. De provincies zijn bereid om daarbij als stimulator en procesbegeleider op te treden in nauwe samenwerking met betrokken gemeenten. Aangezien de provincies streekgerichte werking als belangrijke beleidsoptie hoog in het vaandel voeren, blijven zij dus vragende partij om een rol te kunnen opnemen in een streekgericht erfgoedbeleid.

De provinciebesturen kunnen een ideale partner zijn voor het Vlaamse erfgoedbeleid. Ze kunnen een voortrekker zijn in of zelf initiatief nemen voor bepaalde regio's, aanvullend aan gemeentelijke initiatieven. Een prachtig complementair beleid is zeker mogelijk. De provincies kunnen zeker als partner optreden bij het begeleiden en stimuleren tot het uitwerken van erfgoedbeleid ; het bemiddelen tot convenants voor regio's zonder sterke centrumgemeenten ; de procesbegeleiding naar en de samenwerkingsverbanden van gemeenten ; het aanwenden van de expertise van bestaande gebiedswerking (o.a. milieu en toerisme) ; het aanwenden van de provinciale ervaring met heel directe en nauwe contacten met de gemeenten. Bovendien kunnen de provincies aanspreekpunten zijn voor erfgoedconvenants (intermediair tussen gemeenten en Vlaamse Gemeenschap) en hun expertise inzake erfgoed voor lokale en regionale erfgoedprojecten en erfgoedbeleid ten dienste stellen. Ten slotte kunnen zij provinciale subsidies aanbieden voor allerlei bijkomende erfgoedprojecten.

Deze complementariteit zou bijvoorbeeld kunnen worden verankerd in een overeenkomst tussen de drie overheidsniveaus : de Vlaamse overheid, de provinciebesturen en de gemeenten.

De provincies betreuren het verlagen van de drempel van 35.000 inwoners naar 20.000 inwoners voor gemeenten die een erfgoedconvenant willen afsluiten, omdat de stimulans om tot een intergemeentelijke samenwerking te komen daardoor veel kleiner wordt. Gemeenten die boven de grens van 20.000 komen, zullen niet snel geneigd zijn om omliggende gemeenten met lagere inwonersaantallen mee te nemen in een erfgoedconvenant. Dit is uiteraard geen rechtstreeks nadeel voor provincies maar bevordert niet wat de provincies aan eigen rol voor ogen hadden : het stimuleren van samenwerking van gemeenten tot een streekgericht erfgoedbeleid. De provincie kan stimulerend en begeleidend optreden voor een aantal rurale gebieden of regio's zonder sterke centrumgemeenten waar het niet zo evident is om tot een coherente samenwerking te komen inzake een erfgoedbeleid.

Het adviesrecht van de provincie bij het afsluiten van de erfgoedconvenants is geschrapt uit een vorige versie van het Erfgoeddecreet : enkel de bevoegde commissie kan nu nog adviseren. Hoewel er een technisch argument kan zijn om dit te doen, is het toch van belang dat ook de provincies betrokken worden bij het besluitvormingsproces voor erfgoedconvenants. Provincies kunnen vanuit hun eigen erfgoedexpertise en hun overzichtpositie

een meerwaarde bieden in de afweging van erfgoedconvenants.

In het Erfgoeddecreet is ook in projectsubsidies voorzien voor ontwikkelingsgerichte projecten Cultureel Erfgoed. Enerzijds is het van belang dat dit afgestemd wordt op subsidiemogelijkheden voor erfgoedprojecten van provincies naar analogie met het museumconvenant. Op die manier zou een breder en gericht bereik aan erfgoedprojecten ondersteund kunnen worden.

Het Erfgoeddecreet voorziet ook in de subsidiëring van een steunpunt voor erfgoed op Vlaams niveau. Naar analogie met de Vlaamse en provinciale museumconsulenten is ook hier een complementariteit mogelijk met provincies aangezien er in de provincies al heel wat expertise aanwezig is inzake erfgoed. De werking van provinciale erfgoeddiensten die al geruime tijd als expertisekernen fungeren, kan dus afstemming krijgen met het Vlaamse steunpunt aan de hand van afspraken en een taakverdeling. Essentieel daarbij is minstens het installeren van een overleg tussen het Vlaamse steunpunt en provinciale erfgoeddiensten. Maar daarnaast zullen ook andere vormen van overleg in de erfgoedsector sterk aangewezen zijn. Ik denk daarbij onder meer aan musea, archieven en erfgoedconvenants. Ook dit kan opgenomen worden in een overeenkomst tussen de beleidsniveaus.

Als conclusie kunnen we stellen dat de omvang van de uitdagingen in de erfgoedsector dusdanig groot is dat er best een bundeling van krachten komt tussen de drie overheidsniveaus. Er zijn nog zoveel inhaaloperaties en nieuwe uitdagingen uit te voeren voor het erfgoed in Vlaanderen dat een werkbare taakverdeling zich opdringt : taken en opdrachten moeten aangepast worden aan de mogelijkheden van elk overheidsniveau. Met dergelijke complementaire afspraken kan zowel het Vlaamse als het provinciale en het gemeentelijke niveau een rol op zich nemen. Het is dus in het belang van het erfgoed in Vlaanderen dat er samengewerkt wordt en constructieve voorstellen gedaan worden in die richting.

De provincies wensen dus nauw betrokken te worden bij de verdere implementatie van het Erfgoeddecreet. Zij wensen het museumconvenant te actualiseren tot een overeenkomst tussen de beleidsniveaus in functie van een complementair beleid voor de totaliteit van het roerend en immaterieel cultureel erfgoed. Als dynamisch streekbestuur kunnen de provincies een zeer belangrijke rol spelen in het cultureel erfgoedbeleid. Daarom vragen zij een rol toegemeten te krijgen voor een streek-

gericht erfgoedbeleid, dat kan aansluiten op de gemeentelijke erfgoedconvenants. De provinciebesturen wensen eveneens betrokken te worden en een rol te spelen in het besluitvormingsproces van de Vlaamse overheid voor het afsluiten van erfgoedconvenants. Zij pleiten voor het oprichten van overlegstructuren tussen Vlaamse en provinciale ondersteunings- en expertisepunten.

3.3. Uiteenzetting door mevrouw Christine Deweerdt, erfgoedconvenants Gent

Mevrouw Christine Deweerdt : Ik ben kennelijk de eerste veldwerker die aan het woord komt. In het werk van een erfgoedcel is “activeren” een sleutelwoord. Wij activeren mensen, knowhow en objecten.

Voor het activeren van mensen kunnen bijvoorbeeld netwerken tussen musea en archieven opgezet worden. Zo is er in Gent een netwerk van alle publieksmedewerkers van de musea. Zij zitten regelmatig samen rond de tafel en bespreken en organiseren heel praktische dingen. Onlangs werd iemand aangeduid die de persbestanden actualiseerde ; dit is zo’n typisch klusje dat in elke instelling “wel eens zal gebeuren”, maar dat nooit gerealiseerd wordt.

Het genootschap dat samen rond de tafel zit is heel divers : zo zijn ook het archief en het Publiektheater erin vertegenwoordigd. Het is de bedoeling dat er ervaringen uitgewisseld worden en dat van elkaar geleerd wordt.

Wij werken in Gent niet vanuit het niets : vóór de oprichting van de erfgoedcel was er al een samenwerking tussen de verschillende instellingen. Het erfgoedbeleid ontstond uit de dynamiek van de stad Gent.

We activeren ook verspreide knowhow ten voordele van de lokale gemeenschap. Als voorbeeld wil ik de Zusters van Liefde aanhalen : vele hoogbejaarde zusters hebben heel wat kennis en kennen heel wat fantastische verhalen die in de archieven zouden moeten opgeslagen worden voor het te laat is. Wij vroegen professor De Wever van de Gentse universiteit studenten in te zetten om die verhalen op te nemen, en ze te gebruiken in het museum. Op die manier blijft heel wat kennis voor de toekomst bewaard.

In de Gentse bibliotheek waren de medewerkers jarenlang bezig met het bijhouden van alle fragmenten over Gent die in boeken voorkwamen. Dit resulteerde in een massa gegevens over auteurs en

titels van boeken, met telkens de pagina waarop het fragment zich bevond. Dit lieten we recent in een databank opslaan.

Wij zitten ook samen met de erfgoedcellen van de andere steden. Als er een bijvoorbeeld een beeldbank heeft ontwikkeld, wordt dat doorgegeven, net zoals knowhow over systemen en firma's. De oude convenantsteden Antwerpen, Gent en Brugge hebben bovendien het peterschap over de nieuwe op zich genomen.

Dankzij de erfgoedcel worden collecties opnieuw ingezet. Zo kreeg de wapencollectie van de Bijloke een andere en betere bestemming. Met de medewerking van het Legermuseum werd een keuze gemaakt, die vervolgens in een nieuwe opstelling een plaats vond in het geschiktere kader van het Gravensteen. Monumentenzorg wilde dat al langer, maar voor de erfgoedcel werd opgericht, ontbraken daartoe de structuur en de middelen. De digitalisering van oude spoelen met filmjournaals vormt een ander voorbeeld. Door de uitzending daarvan op de regionale televisie wordt dat erfgoed aan de mensen teruggegeven. Overigens beschikken die regionale zenders zelf ook over archieven. Wij verwachten dan ook nog een vraag uit die hoek.

Ik besluit met de bedenking dat het erfgoedbeleid werkt, dat het geld goed besteed is. Wij zitten nu in inmiddels het vijfde experimentele convenant. Wij willen graag op lange termijn voortdoen en rekenen daarvoor op het decreet. Er zijn immers nog veel terreinen die mogelijkheden bieden.

3.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

Mevrouw Mieke Van Hecke : Hoewel het standpunt van de provincies diplomatisch geformuleerd was, kon ik mij toch niet van de indruk ontdoen dat ze wat verweesd menen achter te blijven. Ik hoorde in de stem van de spreker dat zij toch niet zo gelukkig is met de plaats van de provincies in het ontwerp. Zij besteden thans heel veel geld aan erfgoed. Bestaat het gevaar dat zij die middelen gaan verschuiven naar andere domeinen, waarin zij wel erkend worden ?

In artikel 14 wordt gewaagd van de afsluiting van structurele samenwerkingsakkoorden. Hoe verhouden die zich tot de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in het lokaal cultuurbeleid ? In dit ontwerp kunnen de provincies blijkbaar wel participeren, terwijl dat in het genoemde cultuurbeleid niet zo is, al zitten ze dan weer wel in het

platform voor bibliotheken. Is er ook een band met het decreet Intercommunales ?

Mevrouw Andrea De Kegel : De opmerking over onze verweesdheid is misschien terecht maar belangrijker is het nadeel voor het erfgoed zelf. De provincies investeren sedert jaren heel wat geld en andere middelen in erfgoedbeleid. Dat werkt zeer goed en er werd enorm veel expertise opgebouwd. Het zou jammer zijn mocht dat verloren gaan. Het gevaar is inderdaad reëel dat de provincies hun middelen op termijn zullen verminderen, als zij op dit terrein door de Vlaamse beleidsmakers vergeten worden. Dat is evident. Een dergelijke erkenning heeft bij de uitvoering van het Museumdecreet mooie resultaten opgeleverd. De sector werd erdoor geprofessionaliseerd. Een goede samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus kan inzake erfgoedwerking een gelijksoortig effect sorteren.

Wij hopen dat de weg nog niet opgebroken is. De principes van het Museumdecreet kunnen immers nog altijd in een uitvoeringsbesluit of een convenant doorgetrokken worden. Het komt erop aan de provincies een expliciete rol te geven, zodat een wettelijk kader ontstaat voor de bestaande financiële investeringen.

Mevrouw Mieke Van Hecke : Zonder decretale basis is dat moeilijk.

Mevrouw Andrea De Kegel : In het Museumdecreet zijn wij evenmin ingeschreven en toch is daar samenwerking mogelijk gebleken. In het bibliotheekbeleid zijn de provincies dan weer wel uitdrukkelijk opgenomen.

Mevrouw Sabine Van Cauwenberge : Intergemeentelijke samenwerking zal erg moeilijk zijn. Men moet beseffen dat op lokaal vlak veel verenigingen participeren. De intergemeentelijke samenwerkingsverbanden uit het lokaal cultuurbeleid zijn in de eerste plaats gericht op de vertegenwoordiging van de gemeentebesturen. Daar geldt het primaat van de politiek. Alleen bij de eenvoudigste vorm van lokale samenwerking, de interlokale vereniging, kunnen ook privaatrechtelijke instellingen, zoals heemkundige verenigingen, worden betrokken. Maar de interlokale vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid en kan geen personeel in dienst nemen. Als de plaatselijke verenigingen niet betrokken worden om advies te geven, is dat weinig motiverend om nog verder deel te nemen, waardoor de samenwerking geblokkeerd dreigt te raken.

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Geeft het ontwerp u de ruimte en het kader om te doen wat de ervaring u leerde dat u moet doen ?

Mevrouw Christine Deweerdt : Ja. Wij hopen wel dat de drie grote steden, met hun enorme erfgoed, in 2007 niet terugvallen op 200.000 euro.

De heer Dany Vandenbossche : Het is normaal dat de VVSG als belangenbehartiger van alle steden en gemeenten een pleidooi houdt om de middelen meer te spreiden. Zorgen de VVSG en de VVP voor overleg met het oog op de strijd tegen de versnippering ? Ik stel vast dat de Vlaamse overheid musea wil groeperen, terwijl er tegelijk nog nieuwe worden opgericht en – uiteraard – subsidies aanvragen. Zo zijn er thans op enkele kilometers van elkaar twee wielermusea.

Mevrouw Andrea De Kegel : Het is duidelijk dat dit in het Museumdecreet en ook in het onderdeel Musea van dit ontwerp tegengegaan wordt. Het is de bedoeling om netwerkvorming te stimuleren. Dat initiatieven bestaan of zich ontwikkelen met betrekking tot het culturele erfgoed, daaraan kunnen de provincies, steden of gemeenten niets doen. Het Museumdecreet heeft de bedoeling om instellingen te erkennen en als ze aan bepaalde criteria voldoen, te subsidiëren. Daarnaast kunnen zich initiatieven ontwikkelen die zich musea noemen zonder dat ze dat zullen worden in termen van het decreet. Ik weet niet wat de provincies daaraan kunnen doen. Dergelijke initiatieven kunnen ooit wel aansluiten bij een samenwerkingsverband van musea om dan een erkenning te krijgen. Het is de bedoeling dat kleinere instellingen een netwerk vormen en samen een erkenning proberen te krijgen.

Mevrouw Sabine Van Cauwenberge : We juichen de spreiding van de middelen over alle steden en gemeenten in Vlaanderen toe, maar we betreuren het uiteraard dat er daarbij wordt gesnoeid in de middelen voor grotere projecten. Zo keuren we het bijvoorbeeld niet goed dat Antwerpen, Gent en Brugge moeten inleveren voor hun convenantwerking om de convenantwerking met kleinere steden en gemeenten mogelijk te maken maar uiteraard moeten die laatste ook een kans krijgen.

4. Uiteenzetting door vertegenwoordigers van de museumsector

4.1. Uiteenzetting door de heer Piet De Gryse, Adviescommissie Musea, Legermuseum Brussel

De heer Piet De Gryse : Het erfgoeddecreet is een belangrijk en waardevol decreet. Het biedt een antwoord op de grote verwachtingen die in de sector musea en erfgoedinstellingen waren gegroeid sinds de goedkeuring van het Museumdecreet 1996-1998. Met het Museumdecreet en de uitvoeringsbesluiten werd een duidelijke inhaalbeweging ingezet in de sector, na een jarenlange verwaarlozing. In het kielzog van die positieve ontwikkelingen in de museumsector groeide het boeiende erfgoedverhaal op. Het kreeg vorm dankzij het systeem van de erfgoedconvenants en diverse andere bronnen van subsidiëring. Het bevocht en kreeg zijn plaats in een sector die voorheen voornamelijk door musea was bevolkt en door die musea gestalte had gekregen. De sector kreeg nieuwe uitdagingen.

Naar de goedkeuring van dit Erfgoeddecreet wordt uitgekeken. Er wordt een wettelijk kader voorgesteld dat de evolutie op het terrein volgt en dus ook nieuwe ontwikkelingen zal mogelijk maken. Het ontwerp wil de hele sector die met cultureel erfgoed bezig is, omvatten, de actoren op het terrein een wettelijk kader bieden en de financiële middelen aanreiken die nodig zijn om het enorme potentieel aan cultureel erfgoed beter te benutten.

De Beoordelingscommissie Musea, die recent werd vernieuwd en waarvan ik sinds kort voorzitter ben, heeft zich in de huidige samenstelling nog niet kunnen uitspreken over dit Erfgoeddecreet. Maar zij heeft er al over kunnen reflecteren naar aanleiding van de voorstelling van de uitvoeringsbesluiten. Ook zij verheugt zich in het nieuwe ontwerp van decreet. Zij is ervan overtuigd dat de mogelijkheden veelbelovend zijn maar dat tegelijkertijd hoge verwachtingen worden gecreëerd. De financiële impact is niet gering.

De museumsector stelt veel hoop in het steunpunt voor de musea, archiefinstellingen, bewaarbibliotheken, documentatiecentra en erfgoedconvenants-

werking, dat nu een wettelijk kader en relatief veel financiële middelen krijgt. Dat steunpunt is niet nieuw. Aanvankelijk werd een poging ondernomen om het in de schoot van de Vlaamse Museumvereniging uit te werken maar deze piste moest uiteindelijk worden verlaten. De oprichting van het steunpunt onder de naam Culturele Biografie Vlaanderen wekt hoge verwachtingen.

In de memorie van toelichting staat vermeld waarom er slechts voor één steunpunt geopteerd werd: omwille van de optimale bevordering van de integratie. Daar valt niets op te zeggen. De raakvlakken, de transversale benadering en de synergie die eruit kan ontstaan, zijn onmiskenbaar. De uitdaging is dus des te groter.

De oprichting van dit steunpunt is allicht het meest vernieuwende en verstrekkende van het hele ontwerp. Er ontstaat een nieuwe speler in het grote domein van het culturele erfgoed. Het steunpunt moet uitgroeien tot een open en toegankelijk kenniscentrum voor de hele ruime erfgoedsector én met een terugkoppeling naar het grote publiek. De integratie van het Vlaamse consulentenschap in het Steunpunt lijkt ons een logische stap in dit proces. De opgebouwde expertise blijft bewaard en kan verder worden benut. De verwachtingen vanuit de sector musea zijn hoog gespannen. We hopen inderdaad dat het steunpunt, naar analogie van het eerste Museumdecreet, een nieuwe golf van dynamisme in de erfgoedsector zal teweegbrengen. Het steunpunt moet leiden tot nog meer professionalisme in de erfgoedsector en dus inherent ook in de musea. Maar evengoed moet dit leiden tot verdere sectoroverschrijdende samenwerking en het stimuleren van open debat. De Beoordelingscommissie Musea én de musea kijken dan ook met grote belangstelling uit naar het beleidsplan van Culturele Biografie Vlaanderen.

Als voorzitter van de Beoordelingscommissie Musea wil ik verder even stilstaan bij de artikelen die direct op onze sector betrekking hebben, met name de erkenning en de subsidiëring van musea. Vooreerst is het een goede zaak dat de musea van de Vlaamse Gemeenschap voortaan ook moeten voldoen aan de voorwaarden voor erkenning en dat er rechtsgrond wordt gegeven aan de Beoordelingscommissie Musea om te adviseren in deze. Dit is nieuw en hiermee komt het ontwerp van decreet niet alleen tegemoet aan een kritische opmerking uit het rapport van professor Elias maar ook aan een verzoeking die aan de basis leefde. Men kan immers aan de voorbeeldfunctie die de musea van de Vlaamse Gemeenschap vervullen, niet voorbijgaan. Zonder meer positief is dat voortaan musea

ingedeeld in het basisniveau recht krijgen op een beperkte maar structurele werkingssubsidie. Het is duidelijk dat financiële ondersteuning vaak de ontbrekende schakel is om de werking te verdiepen en te professionaliseren. We voelen aan dat die beperkte tegemoetkoming net het duwtje in de rug is om het peloton te blijven volgen.

De scheiding tussen erkenning en indeling is positief, hoewel dit in de praktijk doorgaans in één beweging gebeurt. Het leek erop dat een indeling in een hoger niveau impliceerde dat de museumwerking beter zou zijn dan die van een museum dat in een lager niveau werd ingedeeld. Ten onrechte werd de indeling gezien als een graadmeter van de museumwerking, terwijl het een graadmeter moet zijn van de uitstraling. Erkenning en indeling in niveaus zijn twee verschillende zaken.

De startsubsidies die in het Museumdecreet van 1996 expliciet werden ingeschreven, zijn verdwenen. De mogelijkheid om beginnende museale initiatieven te ondersteunen wordt elders opgevangen, hetzij binnen een erfgoedconvenant of door middel van een ontwikkelingsgerichte projectsubsidie. Het argument hiervoor is dat startsubsidies een vorm van projectsubsidie zijn die slechts drie jaar kunnen worden toegekend. Het valt af te wachten of het schrappen van startsubsidies een goede zaak is, aangezien die duidelijk aangaven waarvoor ze stonden.

De regeling om een structurele subsidiëring te ontvangen voor formele en thematische samenwerkingsverbanden tussen musea is daarentegen zeer hoopvol. Voorheen gebeurde dit ook via de projectsubsidies, maar die waren beperkt tot drie jaar.

Wij hebben kritische bedenkingen bij de verruiming van het begrip “museum” en het loskoppelen van de begrippen “collectie” en “museum”. We zijn ons ervan bewust dat dit reeds tijdens de voorbereiding van het decreet een heikel punt was. Op het eerste zicht is er niets mis met een ruimere interpretatie van het begrip “museum”, die nauwer aansluit bij de definitie die internationaal gangbaar is. De toevoeging in artikel 4 van de materiële en immateriële getuigenissen is een positieve verruiming, aangezien er voorheen enkel sprake was van de materiële getuigenissen. Minder gelukkig zijn we met het wegvallen van de notie “verwerven”, die wordt vervangen door “beheren”. Deze interpretatie wijkt af van de definitie die ICOM naar voor schuift. De memorie van toelichting interpreteert dit als een verbreding, maar wij menen dat het beheren en het verwerven twee verschillende actiedomeinen zijn in het collectiebeleid. Er is dus

sprake van vervaging. In eenzelfde beweging wordt het begrip “museumwaardige collectie” vervangen door “museumwaardig cultureel erfgoed”. Dit werd vooral gedaan om de erfgoedcentra als musea te erkennen. De natuurlijke band tussen collectie en museum, die naar ons oordeel terecht in het Museumdecreet werd ingeschreven, wordt losgelaten.

Ik wil wijzen op een mogelijke spraakverwarring indien men de hiërarchie tussen de begrippen onderuit haalt. Zowel een collectie als een museum worden beschouwd als cultureel erfgoed, maar cultureel erfgoed is ruimer dan een collectie en het beheer ervan. Het beheer van een collectie en de zorg daarvoor vormen de eigenheid van musea. Zonder collectie is er geen museum. Bij de evaluatie van een erkenningsdossier vormt de collectie en hoe men daarmee omgaat een duidelijk ijkpunt. Wij twijfelen er dus aan dat deze wijziging een stap in de goede richting is. Het bezit van een collectie noopt het museum tot een diepgaande reflectie over hoe men met een collectie zal omgaan. De collectie dwingt het museum eveneens tot het opnemen van zijn verantwoordelijkheid, geconcretiseerd in een evenwichtige invulling van de vier basisfuncties van een museum. In het Museumdecreet worden die gedefinieerd als de verwervende, de bewarende, de wetenschappelijke en de publieksgerichte functie. In het voorliggende decreet wordt dit vertaald naar behouds- en beheerfunctie, de wetenschappelijke en de publieksgerichte functie. De invulling van de vier basisfuncties wordt bij de evaluatie voor de erkenning van musea gewogen.

Wij willen ons niet krampachtig verzetten tegen de nieuwe invulling van het begrip “museum”. Wij willen enkel wijzen op het gevaar van een mogelijke en ongewenste sectorvervaging. Het is belangrijk dat de specifieke eigenheid van de verschillende sectoren voldoende wordt gerespecteerd. De collectie is een sleutelbegrip voor ieder museum. Wij willen de musea ervoor hoeden te worden doodgeknuffeld in het erfgoedverhaal. Ik verwijs hierbij naar de interventie van mevrouw Sabine Van Cauwenberge, die opmerkte dat “museum” als een groot containerbegrip wordt gehanteerd. Dit werkt onduidelijkheid in de hand, aangezien men beter de termen “museum” en “erfgoedcentrum” gescheiden kan houden. Het hanteren van de twee begrippen leidt tot duidelijkheid en werkelijke verruiming.

Het achtste criterium dat wij moeten hanteren bij de erkenning, gaat over het onderscheiden van de ethische code die door ICOM werd vastgelegd. Die bestaat nog niet in een Nederlandstalige versie.

We willen nog wijzen op een belangrijke implicatie van dit ontwerp van decreet. Het vormt en moduleert het landschap van het cultureel erfgoed en schept onbetwist nieuwe mogelijkheden, perspectieven en verwachtingen. Dit alles draagt echter een prijskaartje. Het ontwerp van decreet vat de financiële middelen op als enveloppenbedragen, waarvan het onduidelijk is of ze mee zullen evolueren. De vrees bestaat dat de enveloppen niet zullen groeien zodat dezelfde financiële middelen in de toekomst over meer gegadigden zullen moeten worden verdeeld. Dit is geen gunstig vooruitzicht en zou de ontgoocheling en de frustratie in de sector verhogen. De dynamiek in de sector van het cultureel erfgoed zou voortijdig worden gefnuikt.

Wij doen een oproep om het ontwerp van decreet goed te keuren en om er de financiële gevolgen van te dragen.

4.2. Uiteenzetting door de heer Paul Huvenne, algemeen directeur van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA)

De heer Paul Huvenne : Het Erfgoeddecreet is ook voor onze instelling erg belangrijk. Het is de eerste maal dat men een duidelijke omschrijving maakt van dit landschap met vele aspecten.

Het erfgoedverhaal was er lange tijd een van een landschap waarin men vanwege de bomen het bos niet meer zag staan. Het goede en zeer positieve van de voorliggende decreettekst is dan ook dat hij vooreerst op een bruikbare wijze het bos en zijn omgevende landschap in kaart brengt. Misschien moet ik het in verband met erfgoed niet over een bos hebben : er zitten zo veel aspecten aan vast dat het eerder een landschap is.

Maar in dat bos is er een plek met loofbomen, dat is de plek van de musea. Bewijs daarvan is het Museumdecreet. Dat dit decreet hier in een bredere context ingebed wordt, is heel veelbelovend. Het Museumdecreet krijgt hierdoor een internationale dimensie.

Zoals vanmorgen reeds aangehaald werd door Jan Cools, kan men op het eerste gezicht de indruk krijgen dat het ontwerp van decreet te veel gericht is op ontsluiten. We moeten er zorg voor dragen dat we niet aan de basisbeginselen van behoud en beheer voorbijgaan, en we moeten er ons bewust van zijn dat we in een postmodernistische sfeer leven, die al te vaak de intrinsieke waarde van de bron als dusdanig ontkent. Musea en monumentenzorg ontsnappen daaraan omdat zij ontstonden in de 19de-eeuw : hun cultureel-ideologische achter-

grond is veel meer op het historische gebaseerd, en op de manier waarop de historicus met het bronnenmateriaal omgaat. De hedendaagse benadering is echter ingekleurd door die van sociologen. Dat brengt het gevaar met zich mee dat men in de post-modernistische twijfel te weinig belang hecht aan het object dat juist het onderdeel uitmaakt van de collecties.

Het is dus prachtig dat we met de musea in dat breder kader gaan werken ; het is een mooie en duidelijke situering van die plek met loofbomen binnen dat grote bos, maar we moeten het nu over één oude eik gaan hebben, met name het KMSKA.

Deze oude eik is 200 jaar oud en staat er sinds de Franse Revolutie. Hij werd geplant vanuit het geloof dat cultuur gedragen moet worden door en voor de gemeenschap. Vanuit die ingesteldheid kreeg hij de zending en de mogelijkheid mee als eigen instelling heel veel expertise op te bouwen als kenniscentrum, en als laboratorium voor wat op het museumvlak moet gebeuren. Als instelling kreeg hij een decretale verankering en speelde hij een belangrijke pilootfunctie in het veld. De oude eik is op zich een monument : maak dat hij kan blijven leven, en geef hem de middelen en de ruimte om zijn werk te doen.

Over middelen spreken is niet evident. Maar voor het museum en voor de eigen instelling werd een strategisch plan ontwikkeld. Naar aanleiding van de vraag van de minister met betrekking tot de eigen grote instellingen werd door een studie bureau, Nikè Consult, een onderzoek verricht, waarbij heel grondig ingegaan werd op de kerntaken, en waarbij men ook zeer gedetailleerd op het prijskaartje inging. Op basis van deze studie en het resultaat daarvan durf ik hier vragen in de nodige middelen voor de eigen instellingen te voorzien.

Het begrip eigen instelling wordt nergens in dit ontwerp van decreet grondig gedefinieerd. Wat daarmee precies bedoeld wordt zou duidelijk omschreven moeten worden. Het is belangrijk daarbij te wijzen op de maatschappelijk vitale rol die zij moet spelen, opdat zij aan de voorbeeldfunctie, zoals die in het ontwerp van decreet naar voren wordt geschoven, zou kunnen voldoen.

Ook voor deze voorbeeldfunctie zijn middelen nodig. Bovendien zullen wij ze maar kunnen vervullen als wij een duidelijke plaats krijgen binnen het BBB. Dat is het eenvoudigst op te lossen door van instellingen als het KMSKA EVA's te maken. Het is de enige manier om de vele plannen en mogelijkheden van het ontwerp van decreet te realise-

ren. In het andere geval zijn wij niet subsidieerbaar en kunnen wij niet meedraaien. De situatie en de structuur van het KMSKA zijn momenteel ontzettend complex. Een en ander zou kunnen vereenvoudigd worden door in te spelen op de EVA-tool die door BBB wordt aangereikt.

Het is ook belangrijk dat in de structuur van BBB het statuut en de waarde van een wetenschappelijk agentschap bewaard kan blijven. Daardoor zouden wij de wetenschappelijk geschoolde mensen en hun expertise in huis kunnen houden : er moet een werkvloer gevormd worden die ook voor de academici aantrekkelijk blijft. Dit kan via een sjabloon dat volledig in het BBB kadert en dat kan toegepast worden op het raamstatuut, met dien verstande dat die benadering gelijk opgaat voor de verschillende agentschappen met een wetenschappelijke opdracht.

Wil men dat wij de voorbeeldfunctie verder vervullen, dan is het belangrijk dat wij bij de verdere hervormingen het personeelsimplementatieplan voor de instelling verder kunnen uitvoeren.

Een collectie wordt altijd bewaard in een gebouw. Bij ons is dat gebouw een monument op zich. Wij wachten momenteel op een beslissing van de minister bij de keuze van een architect voor het opmaken van een masterplan. Ook dat is heel wezenlijk bij het vervullen van onze voorbeeldfunctie.

We moeten ons de vraag stellen of het ontwerp van decreet garanties biedt voor de verandering en de werking van de eigen instelling. Het antwoord is ja en nee. Het KMSKA wordt enkele keren nominatief vermeld. Daardoor worden mogelijkheden geschapen om mee te draaien, maar er wordt geen kader gecreëerd om onze opdrachten te implementeren. De eigen instellingen worden niet vermeld bij de doelstellingen in titel 2, artikel 13. Er wordt wel in subsidiëring voorzien, maar men moet bedenken dat eigen instellingen, behoudens uitzonderingen, geen subsidies kunnen krijgen. Wij zijn dus op een dotatie aangewezen. Die dotatie zou naderhand conform aan subsidies moeten kunnen worden.

Het kan niet de bedoeling zijn dat het KMSKA en het Muhka als eigen instellingen hun middelen moeten betrekken uit de reeds al te nauwe subsidiepot voor het museumveld. Zij hebben een eigen regeling nodig.

In het ontwerp wordt het KMSKA een aantal keer met naam genoemd. Men verwacht dat het een voorbeeldfunctie heeft, dat het zich onderwerpt

aan dezelfde criteria als de andere musea voor erkenning (het brengen op gelijke noemer voor de erkenning lijkt mij maar rechtvaardig) en dat het een rol vervult binnen de koepel, door tussenkomst van de administratie. Om dit te kunnen verwezenlijken is het aangewezen dat wij een agentschap worden. Het is immers rechtvaardig dat de eigen instellingen op dezelfde wijze erkend en beoordeeld worden als de andere in het veld. Als het KMSKA geen agentschap wordt, krijgt men een ongezonde situatie waarin de administratie zichzelf beoordeelt. Het is ook goed dat wij een plaats krijgen binnen de koepel Oude Kunst, die de musea van Antwerpen, Gent en Brugge samen opzetten. Die synergie moet een bijdrage leveren aan de Collectie Vlaanderen. Opdat het KMSKA die taak kan vervullen, moet wel de juiste wettelijke situatie gecreëerd worden.

Ik wijs nog op een aantal domeinen waarop de eigen instellingen een rol kunnen spelen en waarbij ik de rol van de eigen instelling graag vermeld zag in het ontwerp. Ik denk aan het Topstukkendecreet (binnen het kader van het verzamelbeleid), documentatie- en archiefbeleid, de mogelijkheid om aan publicaties te werken, de grote culturele tentoonstellingen en de erfgoeddepots. Op geen van die terreinen mogen de eigen instellingen uitgesloten worden. Maak dat wij een brug kunnen slaan met de zusterinstellingen in Brussel. Het blijft wel van belang te onderstrepen dat de eigen instellingen een aparte soort beleidsinstrumenten vormen. Zij vergen derhalve een andere benadering dan gesubsidieerde initiatieven.

De problematiek van de eigen instellingen kwam al aan bod bij de behandeling van het Kunstendecreet. De oplossingen hier zijn analoog. Ik denk aan een apart hoofdstuk met een goede legistische bepaling. Ook een afzonderlijk EVA-decreet voor het KMSKA en het Muhka, in het kader van het Beter Bestuurlijk Beleid, is zeker ook aangewezen.

Er zijn diverse redenen waarom wij een EVA willen worden. Het biedt een oplossing voor zowat alle juridische en bestuurlijk-technische problemen. Het realiseert de door het Rekenhof gewenste transparantie. Het biedt ruimte voor onze strategische en operationele plannen. Men raakt er – ten aanzien van de stad Antwerpen – door uit de impasse van de onverdeeldheid van de collectie. We kunnen als afzonderlijk agentschap onze rol opnemen in het geheel van het erfgoeddecreet en in de koepel Collectie Vlaanderen. Het garandeert de zorg voor het bijzondere patrimonium, dat op 50 miljard Belgische frank werd geraamd. De uitvoerders blijven ambtenaren en hoeven dus niet te ver-

vallen in tollenaarpraktijken. Het verzekert dat de expertise bij de overheid blijft, maar dat het Museum als agentschap actief kan participeren in het geheel en dat is toch de geest van het decreet.

4.3. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

De heer Dany Vandebossche : Beide vertegenwoordigers van de museumsector blijken het samenwerkingsverband uit het Museumdecreet positief te evalueren. Ik merk alleen dat de formulering misschien niet ver genoeg gaat.

Binnen de commissie leeft de opinie dat de eigen instellingen best tot EVA's worden omgevormd. Alleen zitten we op dit ogenblik met een timingprobleem. En men heeft voorlopig niet gekozen om er extern verzelfstandigde agentschappen van te maken. Deze regeerperiode staat alleen de Vlaamse Opera nog op het programma. Maar de evolutie is ook voor KMSKA en Muhka onafwendbaar. Bestaat de mogelijkheid om naar koepels te evolueren, een voor oude en een voor hedendaagse kunst ? Bevat het ontwerp alle elementen om naar een dergelijk toekomstig landschap te evolueren ?

Men zegt ook dat er gevaren schuilen in de verruiming van het begrip museum. Men zou het onderscheid tussen musea en erfgoedcentra moeten blijven maken. Wat zijn die gevaren ? Doelt u op versnippering ? De middelen zijn immers gebetonneerd en dan is versnippering nog erger.

Van de heer De Gryse wil ik graag vernemen of de federale musea meer middelen krijgen dan de Vlaamse.

De heer Jan Loones : De toeristische impulsen die uitgaan van het museumbeleid, vormen op lokaal vlak vaak een verantwoording voor de publieke financiering. Hoe gebeurt dit het best ? Mij komt het voor dat een band met andere beleidssectoren nodig is. In mijn gemeente wordt bijvoorbeeld veel geld gedraineerd naar abdij Ter Duinen en het Visserijmuseum, twee projecten van een half miljard frank. Het komt er vervolgens op aan het volk eraan toe te krijgen. Dat doen we samen met de toeristische diensten en administratie. Ziet u dat als gepast of juist problematisch voor het museumbeleid ?

De heer Paul Huvenne : Een dergelijke ingreep was nodig om ons te laten meespelen in het decreet, anders staan we er helemaal buiten. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen het onderzoek over wat er met de eigen grote instellingen

moet gebeuren en de koepel. Wat de koepel betreft is er de noodzaak om ons te positioneren als eigen instellingen. Verder zijn er juridische problemen : men kan niet zomaar met gemeenten naast elkaar samenwerken. Het is niet de bedoeling om met de koepel de collecties van Brugge en Gent onder de Vlaamse Gemeenschap te brengen, maar wel een platform te creëren waarbinnen we kunnen samenwerken en ons profileren naar het publiek en het buitenland met een internationaal zeer sterk collectiepotentieel. Dat maakt het mogelijk om in te spelen op de behoeften die er op toeristisch vlak zijn.

Het is duidelijk dat, eens het Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen zijn draai heeft gevonden als eigen instelling, men vanzelfsprekend gaat samenwerken waar dat mogelijk is. Voor de musea voor Oude Kunst bestaat het probleem rond het verwerven en het opbouwen van de verzameling. Dat geldt ook voor de musea voor Hedendaagse Kunst.

De heer Piet De Gryse : Er zijn voldoende mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden, maar veel hangt af van de financiële middelen die daar tegenover staan. De samenwerkingsverbanden zijn ruim genoeg. Naast de koepel oude-moderne kunst zijn er andere koepels mogelijk, bijvoorbeeld stedelijke-technische musea. Op het terrein van musea, zoals dat van Bokrijk, is samenwerking wenselijk. In mijn bijdrage heb ik benadrukt dat we niet mogen voorbijgaan aan het feit dat de collectie essentieel is voor een museum. Sinds het Museum-decreet bekijkt men de collectie niet meer als een statisch geheel. Men mag de musea niet uithollen om de erfgoedcentra ter wille te zijn. Men dient de eigenheid van de musea, met name het werken met collecties, te behouden. Ik ben bang dat de wijzigingen die als een verruiming worden voorgesteld, leiden tot sectorvervaging.

Wat betreft de gemeentelijke musea is er inderdaad een synergie tussen de verschillende actoren op het veld. Dat is de enige weg. Samenwerking is noodzakelijk. Men moet er oog voor hebben dat men voor de erkenning bepaalde administratieve zaken in orde moeten worden gebracht en een aantal criteria moeten worden nageleefd. Daar is samenwerking gunstig.

De vraag of de dotatie voor de federale wetenschappelijke instellingen meer is dan die in Vlaanderen, is eenvoudig maar het antwoord is dat niet. Federale wetenschappelijke instellingen zijn staatsdiensten onder afzonderlijk beheer. Ze krijgen een dotatie waarmee ze hun werking moeten bekosti-

gen. Dat maakt soepelere interventies mogelijk. Men is niet strikt gebonden aan een jaarlijkse afrekening. Men kan betere accenten leggen in het beleid. De directeur, ordonnateur genoemd in de federale teksten, is de verantwoordelijke en moet zijn beleid voorleggen aan een beheerscommissie. Daarin wordt de besteding van de middelen gecontroleerd en wordt aan de hand van een beleidsplan een beleid op langere termijn uitgewerkt. Het Leermuseum hangt niet af van de dienst voor Wetenschapsbeleid, maar ressorteert onder het ministerie van Defensie. De dotatie bedraagt 2.900.000 euro.

5. Uiteenzettingen betreffende Cultureel erfgoedprojecten, centra en publicaties

5.1. Uiteenzetting door Mevrouw Leen Van Dijk, Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven Letterenhuis

Mevrouw Leen Van Dijk : Op 13 maart 2000 heb ik in een hoorzitting gepleit voor overheidssubsidies voor het toenmalige Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven. Vandaag herinner ik aan het vreugdevolle feit dat het AMVC Letterenhuis vanaf dit jaar overheidssubsidies ontvangt als het cultureel thema-archief met betrekking tot de letteren. Dat in het kader van zijn erkenning binnen het decreet op de privaatrechtelijke archieven.

Vlaanderen is duidelijk bezig aan een inhaaloperatie met betrekking tot zijn cultureel erfgoed. Dat het om een geïntegreerde en gestructureerde aanpak gaat, toont dit ontwerp op overtuigende wijze aan. Met de voorziene overgangsmaatregelen, waardoor met name het prille Archiefdecreet nog niet volledig in het ontwerp van Erfgoeddecreet wordt ingeschakeld, moeten we gelukkig zijn. Het landschap is zich nog volledig aan het vormen, zoals het treffend wordt verwoord in de memorie van toelichting.

Een eerste aanbeveling betreft het feit dat er bij een geïntegreerde aanpak van het erfgoed al van het begin af over moet worden gewaakt dat de be-toelaagde instellingen de documenten en papieren met betrekking tot hun werking bewaken en bewaren. Ze moeten met andere woorden voor hun archief zorgen. Ook vandaag ontstaat cultureel erfgoed. Ik pleit ervoor dat het engagement voor de archiefzorg wordt ingeschreven in de uitvoeringsbesluiten van het Erfgoeddecreet en in alle beleidsnota's van de respectieve erfgoedinstellingen. Het zou mooi en billijk zijn mocht de verplichting tot

archiefzorg ook expliciet worden opgenomen in alle beheersovereenkomsten tussen de overheid en gesubsidieerde instellingen (de VRT, Vlaamse Opera, Filharmonie, EVA's, IVA's).

De VRT heeft een prachtig maar zeer specifiek archief. Een onderzoeker kan gemakkelijk zijn of haar weg vinden in een papieren archief. Dat is niet zo eenvoudig in een audiovisueel archief, vooral als het dragers betreft waarvoor een raadpleging niet evident is. De eerste opdracht bestaat er eigenlijk in om dat materiaal opnieuw toegankelijk te maken en dat betekent digitaliseren. Dat is een zeer arbeidsintensieve aangelegenheid, maar daarvan moet absoluut werk worden gemaakt. In het VRT-archief zitten zaken die betrekking hebben op de culturele thema-archieven, meer bepaald wat betreft het literaire erfgoed bijvoorbeeld. Schrijverinterviews, programma's zoals Ten Huize Van, zijn belangrijk archiefmateriaal, dat beschikbaar zou moeten zijn en in het onderzoek moet worden betrokken.

Voor de permanente of effectieve bewaargeving van al die archieven zou een regeling moeten worden getroffen met de thema-archieven, de culturele archieven maar voornamelijk ook met de publiek-rechtelijke archiefinstellingen. Voor die sector dient trouwens ook een decretale regeling te worden uitgewerkt.

Voor de uitbouw van een geïntegreerd erfgoedbeleid en -beheer is het ook van cruciaal belang dat het steunpunt voldoende efficiënt kan worden uitgebouwd. De Culturele Biografie Vlaanderen krijgt de opdracht om zowat het hele veld te begeleiden, ondersteunen, adviseren, noem maar op. Maar de gewassen op dat veld zijn divers en vragen vaak om specifieke zorgen. Er zijn raakpunten, bijvoorbeeld tussen musea en archieven, maar die hebben ook hun specifieke kerntaken en missies. Ook daar moet de Culturele Biografie praktijkondersteunend en -ontwikkend kunnen optreden. Ik zie voor het steunpunt ook een opdracht weggelegd om de instellingen, klein of groot, erkend of niet, wegwijs te maken in bijvoorbeeld de ruime waaier aan mogelijkheden voor projectsubsidie.

Subsidies zijn mooi, vooral dan de structurele en substantiële subsidies, maar ze houden ook een gevaar in : ze mogen niet leiden tot een verschuiving of herschikking van de toegekende middelen. De lokale overheden, die in vele gevallen de beheerder zijn van de erfgoedinstellingen, mogen hun eigen budgettaire inspanningen niet terugschreeven a rato van het subsidiebedrag. Subsidies moeten de bovenlokale werking en uitstraling van

musea, archieven of erfgoedhuizen helpen realiseren en moeten dus een meerwaarde genereren. Dat wordt onmogelijk met een budgettaire nuloperatie.

Cross-overprojecten, die betrekking hebben op verschillende domeinen, zijn evident in een geïntegreerde aanpak van het culturele erfgoed. Maar de materie moet zorgvuldig bekeken worden. Het is verstandig ze niet al te erg te expliciteren in het Erfgoeddecreet maar in de uitvoeringsbesluiten zal men er niet omheen kunnen. Dergelijke projecten kunnen zeer innoverend zijn maar het gevaar bestaat dat men met subsidieaanvragen daarvoor van het kastje naar de muur wordt gestuurd, vooral in tijden van verplichte besparingen en bezuinigingen. In de advisering en de sturing van dergelijke projecten of projectaanvragen zie ik eveneens een rol weggelegd voor de Culturele Biografie Vlaanderen.

5.2. Uiteenzetting door de heer Ludo Collin, Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur Parkabdij Leuven

De heer Ludo Collin : Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) werd opgericht als een vzw in 1997. Het stelt zich tot doel het kunst- en cultuurhistorisch kerkelijk en religieus erfgoed in Vlaanderen in stand te houden en te valoriseren en tevens de hedendaagse religieuze kunst en cultuur in al haar uitingsvormen te bevorderen. Het wil ook een breed publiek draagvlak creëren voor het behoud, de ontsluiting en de oordeelkundige valorisatie van het historische en actuele religieuze erfgoed.

Het werkterrein van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur blijft niet beperkt tot de sector van het roerend kerkelijk erfgoed (de objecten en hun verhalen), maar neemt door de oprichting van het Forum Kerkelijke Archieven Vlaanderen ook uitbreiding naar de archiefwerking en het kerkelijk archiefveld in Vlaanderen. Op het vlak van het onroerend kerkelijk erfgoed wordt een operationele werking voorbereid. De uitbreiding van het werkterrein van het CRKC wordt ook weerspiegeld in de nieuwe organisatiestructuur van het centrum, waarin naast de centrale algemene directie, drie afdelingen zijn opgenomen.

Een eerste afdeling is de Cel Roerend Kerkelijk Erfgoed. De zorg voor het roerend kerkelijk cultuurhistorisch erfgoed (de objecten en hun verhalen) blijft een belangrijke en existentiële bekommernis van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur. In de nieuwe organisatiestructuur van het CRKC krijgt deze werking vorm in de Cel Roe-

rend Kerkelijk Erfgoed. De doelstellingen van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur worden er gerealiseerd door de uitwerking van vier basisfuncties, met name de adviesfunctie, de functie 'behoud en beheer', de functie 'ontsluiting' en de functie 'vorming'. De activiteiten situeren zich vooral op het vlak van de inventarisatie van het roerend erfgoed in privaatrechtelijke kerkelijke instituten (kloosters en abdijen), het in bewaring nemen van bedreigde collecties van kerkelijk erfgoed, de organisatie van en medewerking aan thematische tentoonstellingen en de organisatie van vormingsinitiatieven.

In 2004 werd voor de werking van deze afdeling een subsidieaanvraag ingediend binnen de reglementering 'Ontsluiting cultureel erfgoed 2004'. Het CRKC genoot al in 2002 en 2003, dus voor de reorganisatie van het CRKC in verschillende afdelingen, van een subsidie.

Een tweede afdeling is het Forum Kerkelijke Archieven Vlaanderen. Op vraag van diverse actoren uit het kerkelijke archiefveld en gezien de acute bedreiging en de specificiteit van het kerkelijk papieren en audiovisuele erfgoed, wordt in de schoot van het CRKC en met de steun van de Vlaamse overheid het 'Forum Kerkelijke Archieven Vlaanderen' opgericht, dat zich volledig inschakelt in de structuur en de algemene doelstellingen van het CRKC en dat zich wenst te profileren als een centraal coördinerend steunpunt voor het kerkelijke archiefveld.

Tot zijn opdracht behoren : het verlenen van advies en bijstand op het vlak van de wetenschappelijk-inhoudelijke archiefwerking, het instaan voor vorming en begeleiding van kerkelijke archivariissen en archiefmedewerkers, het zorgen voor materiële en organisatorische hulp aan archiefbeheerders en/of -bewaarders, het bevorderen van uitwisseling, discussie en kennisoverdracht met betrekking tot die archieven en het optreden als go between tussen het erfgoedbeleid van de Vlaamse overheid en de sector van het kerkelijk archivalisch erfgoed. Een bijzondere opdracht is gelegen in de ontsluiting van het kerkelijk archivalisch erfgoed door middel van registratie van dat archief en in de integratie daarvan in de Archiefbank.

Het Forum Kerkelijke Archieven geniet sinds 2004 van een subsidie voor een jaarwerking in het kader van het Archiefdecreet van 19 juli 2002, onder de hoofding culturele thema-archieven.

Een derde deel van de werking is het onroerend kerkelijk erfgoed. Om tegemoet te komen aan de

steeds groeiende vraag om advies inzake de toekomst, het behoud en het beheer en de valorisatie van onroerend kerkelijk erfgoed, stelt het centrum ook de oprichting van een steunpunt voor het onroerend kerkelijk erfgoed in het vooruitzicht. Samen met de kerkelijke en bestuurlijke overheden, de Vlaamse overheid, de provinciale en lokale besturen, de afdeling Monumenten en Landschappen en alle andere actoren in dit erfgoedveld, willen wij meewerken aan het formuleren van structurele oplossingen voor het behoud, beheer en de valorisatie van dit bijzondere erfgoed, rekening houdend met de vigerende burgerlijke en canonieke wetgeving dienaangaande en steeds in nauw overleg met de toezichthoudende en bevoegde overheden.

Met in het achterhoofd die drie thema's van onze werking heb ik het ontwerp van decreet gelezen en wil ik graag een aantal vragen formuleren of onduidelijkheden signaleren. Komt het CRKC-afdeling Cel Roerend Kerkelijk Erfgoed in aanmerking voor een subsidiëring voor de jaarwerking binnen het nieuwe Erfgoeddecreet ? Zo ja, op welke manier ? Kan ze erkend worden als "museum" of "erfgoedcentrum" of moet dit eventueel op een andere manier gebeuren : binnen de erfgoedconvenants of projectmatig ?

Kunnen erfgoedcentra zoals musea nu ook op de diverse niveaus worden erkend : lokaal, regionaal, landelijk ? Zijn de criteria voor dit onderscheid voor erfgoedcentra wel duidelijk genoeg : wat maakt een erfgoedcentrum lokaal of regionaal ?

Kan een aparte subsidie worden aangevraagd voor depotwerking in de richting van een erfgoeddepot van bedreigde kerkelijke collecties in heel Vlaanderen ?

In het ontwerp van decreet wordt het museum of erfgoedcentrum omschreven als een "permanente instelling... die de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving beheert, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoeg". Streeft men hier ook naar een evenwichtige verhouding tussen deze basisfuncties, zoals in het Museumdecreet ? Of is het mogelijk dat bepaalde functies sterker vertegenwoordigd zijn dan andere, bijvoorbeeld meer de behoudsfunctie dan de presentatie van de collectie ? Ik stel die vraag in het licht van de ontwikkeling van een museum voor religieuze kunst en cultuur waar de ontsluiting en de presentatie in het volle daglicht zullen komen en waar wij, samen met de stad Leuven, de provincie Vlaams-Brabant

en nog enkele andere partners aan werken. Kan CRKC-Cel Roerend Kerkelijk Erfgoed hiernaast nog functioneren als een erkend erfgoedcentrum, met het accent vooral op behoud, beheer en vorming ?

Kunnen verschillende werkingen binnen eenzelfde instelling ondersteund worden door verschillende subsidiekanalen : de Cel Roerend Kerkelijk Erfgoed door het Erfgoeddecreet en het Forum Kerkelijke Archieven Vlaanderen door het Archiefdecreet ?

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Deze vragen uit de praktijk zullen vandaag allicht niet allemaal worden opgelost maar ze zullen in elk geval bij de bespreking van het ontwerp behandeld worden en aan de minister voorgelegd.

5.3. Uiteenzetting door De heer Peter Wouters, Openbaar kunstbezit

De heer Peter Wouters : Vorige week belde een abonnee van Openbaar Kunstbezit ons met de vraag wanneer de volgende Museumdag er aan komt. Sinds 1998 organiseerde de Vlaamse Gemeenschap inderdaad een Museumdag, die evenwel later is overgegaan in een Erfgoedweekend, dat nadien een Erfgoeddag is geworden. Bij het grote publiek is het dus niet zo heel duidelijk wat de consequenties van het nieuwe Erfgoeddecreet zullen zijn. Vorig jaar is bijvoorbeeld ook onze museumkatern afgeschaft, die we samen met de Vlaams Museumvereniging uitgaven, omdat het Erfgoeddecreet nieuwe profielen en steunpunten heeft opgeroepen. De bellende dame in kwestie denkt duidelijk nog in termen van instellingen, veeleer dan in lijnen van erfgoedverhalen, hetgeen de leidraad is in het ontwerp van decreet en een absolute meerwaarde biedt. Er zal veel veranderen en dat wekt ook wat weerstand op bij het grote publiek.

De vraag is dus : welke aandacht besteedt dit ontwerp van decreet aan publiekscommunicatie en meer bepaald aan cultureel-erfgoedpublicaties ? Een deel van die publiekscommunicatie is terug te vinden in hoofdstuk 3 van het ontwerp van decreet, over de cultureel-erfgoedpublicaties. Daarvoor trekt het ontwerp 100.000 euro uit. Is dat niet wat weinig, binnen de ambities en de totale kostprijs van dit Erfgoeddecreet ?

We weten ook vanwaar die 100.000 euro zijn gekomen. Men trekt vandaag 350.000 euro uit voor artistiek-culturele- en kunstkritische tijdschriften, waarvan men een deel reserveert voor erfgoedpu-

blicaties. Het is zeer de vraag of dit voldoende is voor de hele sector. Er kunnen valse verwachtingen worden geschept. Het veld van de erfgoedpublicaties is erg verspreid en telt een groot aantal kleine publicaties. Zal men rekening houden met de marktsegmentatie in de uitvoeringsbesluiten die volgen ?

5.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

De heer Jan Loones : De heer Collin vraagt zich af of het decreet een ondersteuning kan zijn voor depotwerking voor de oprichting van een erfgoeddepot van de bedreigde individueel kerkelijke collecties.

De heer Ludo Collin : Het is de bedoeling van de Vlaamse kerkgemeenschap om één instelling en één museum van het religieuze leven op te richten.

De heer Jan Loones : Heeft uw instelling zicht op de kerkelijke collecties ? Bestaat er een centrale inventaris van het kerkelijk erfgoed ? Op een bepaald ogenblik hebben wij een belangrijke private collectie van kerkelijk zilver aangekocht. Ik vraag me af of deze voorwerpen terug te vinden zijn in een inventaris.

Mijn volgende vraag is voor de heer Peter Wouters. Openbaar Kunstbezit brengt brochures uit waarin een museum wordt voorgesteld. U zegt zelf dat de budgettering van 100.000 euro niet zal volstaan. Kan u mij zeggen wat de publicatie van één uitgave kost ? Welk budget zou er nodig zijn om alle landelijke openbare musea te laten voorstellen door Openbaar Kunstbezit ?

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Heeft u een duidelijk zicht op de segmentatie ?

De heer Peter Wouters : Wij hebben daar geen duidelijk zicht op. Openbaar Kunstbezit is een tijdschrift dat voor 50 procent betaald wordt door de abonnees. Het is niet evident om voor alle musea van Vlaanderen een uitgave te maken. Dit kost veel geld, en de lezers moeten behoefte hebben aan de verstrekte informatie. De auteurs- en drukkosten van één nummer bedragen 10.000 tot 12.000 euro voor 8.000 tot 9.000 exemplaren. Daarenboven moeten ook de verzendingskosten en de abonnementendienst betaald worden.

De marktsegmentatie heeft te maken met de behoefte van het publiek. Is er voldoende interesse om binnen een tijdschrift aandacht te besteden aan al het erfgoed dat in Vlaanderen aanwezig is ? Het

is belangrijk dat men in de uitvoeringsbesluiten met de segmentatie rekening houdt.

Mevrouw Mieke Van Hecke : De heer Ludo Collin sprak over het evenwicht in de museale functies dat moet nagestreefd worden als voorwaarde voor het verkrijgen van subsidies. Wordt een onevenwicht verspreid in tijd ? Moet men eerst meer inspanningen doen in het verzamelen en het inventariseren voordat men aan de publiekswerking aandacht kan besteden ? Bedoelt u dat het onevenwicht niet moet worden gesanctioneerd als het in de tijd gespreid is ?

De heer Ludo Collin : Wij hebben geen volledig zicht op het kerkelijk patrimonium van Vlaanderen. Men moet een onderscheid maken tussen het patrimonium met een publiekrechtelijk en een privaatrechtelijk karakter. Het publiekrechtelijk patrimonium omvat het patrimonium van de parochiekerken, die erkend zijn door de wet op de kerkfabrieken. Hun roerend en onroerend patrimonium is door de wet beschermd, en een kerkfabriek is wettelijk verplicht een inventaris te maken. De provinciebesturen hebben daarin een belangrijke controlerende rol vervuld.

Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur besteedt vooral aandacht aan het privaatrechtelijke patrimonium, dat eigendom is van kloostergemeenschappen en abdijen. Zij zijn sinds 1921 verbonden aan een vzw. De problemen zijn op dit ogenblik groot, gezien de vergrijzing van de religieuzen en de opheffing van de kloostergemeenschappen. Een zilvercollectie van een verzamelaar wordt door ons niet als kerkelijk patrimonium beschouwd. Religieus patrimonium dat in privaat bezit is wordt soms via legaten opgenomen. Wij werken hard aan de inventarisering van de inboedel van kloosters, vooral als zij met opheffing bedreigd worden. Het is belangrijk te weten welke stukken van de collectie moeten worden bewaard en wat kan worden vervreemd. De instelling kan de goederen in eigendom aan ons overdragen of ze in bewaring geven. Zij worden gebruikt om thematische of permanente tentoonstellingen op te bouwen.

De heer Jo Vermeulen, voorzitter : Is er nood aan een regeling voor de bewaarbibliotheek ? Heeft het AMVC nog andere aanbevelingen ?

Mevrouw Leen Van Dijck : Ik vind dit een moeilijk probleem. De oplossing is vrij eenvoudig voor de culturele thema-archieven. Een cultureel thema kan worden toegewezen aan een bepaalde instelling die zich daarin op Vlaams niveau specialiseert.

Een bewaarbibliotheek is echter iets anders. Men kan die in kaart brengen, maar ze is verbonden aan een collectie in plaats van aan een thema. Bewaarbibliotheek zijn terug te vinden in universiteiten, wetenschappelijke instellingen, archieven, musea en andere instellingen. Elk van die instellingen heeft haar eigen verzamelgebied en collectieprofiel. Ik weet niet of het mogelijk is, of opportuun, daarvoor een algemene regeling uit te werken.

6. Belangenbehartigers

6.1. Uiteenzetting door de heer Staf Thomas, voorzitter van de Vlaamse Museumvereniging

De heer Staf Thomas : Als voorzitter van de Vlaamse Museumvereniging ben ik de vertolker van voorbij dromen en bezorgdheden van het veld waar wij voor staan. Ooit had het er alle schijn van dat de Vlaamse Museumvereniging een partnership zou aangaan met de Vlaamse overheid, de Koning Boudewijnstichting of andere ondersteunende instanties voor initiatieven ter ondersteuning van het Vlaamse museumlandschap. Dit stond vermeld in de beleidsbrief voor Musea 1996-1999. In de beleidsnota Cultuur 2000-2004 werd al snel duidelijk dat de minister een andere denkpiste bewandelde toen hij zei dat een steunpunt “geen lange arm is van de overheid, evenmin van de discipline, werkvorm of sector”.

Voor de Vlaamse Museumvereniging had deze koerswijziging dramatische gevolgen : wij zagen hoe het aantal medewerkers op het secretariaat noodgedwongen terugviel. Wij kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat wij om opportunistische redenen in de eerste fase van de inwerkingtreding van het Museumdecreet gebruikt werden door de overheid. Wij waren tenslotte de enige instantie die in de schoot van de Vlaamse Gemeenschap opkwam voor de musea en haar medewerkers en die een logistiek apparaat op poten had gezet dat het brede museumveld omspande. Ons werd in 2001 gevraagd om de organisatie van de museumdag open te trekken naar de archiefsector om zo het eerste Erfgoedweekend vorm te geven. Daarnaast genoten sectorprojecten als de Nocturnes en de Jongerenmuseumdagen een grote weerklank in heel Vlaanderen. Inmiddels ging de museumkatern ter ziele.

In 2003 besliste de Vlaamse Museumvereniging om met een heldere missie naar buiten te treden. Als belangenbehartiger vertegenwoordigt de vereniging individuele leden, musea en museale instellingen.

gen. Zij detecteert de noden en behoeften, is alert voor nieuwe ontwikkelingen en onderneemt acties om de professionalisering in de museumsector te bevorderen. Zij mobiliseert het veld en creëert daartoe een dynamisch forum. Zij stimuleert de musea om te werken in regionale, nationale en internationale netten. In 2003 telde de Vlaamse Museumvereniging 909 leden, waarvan 364 individuele leden en 545 instellingsleden.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet wordt nergens gewag gemaakt van de belangenbehartigers die actief zijn in verschillende sectoren uit het cultureel erfgoeddomein.

Ik ga ervan uit dat Culturele Biografie Vlaanderen, kortom het steunpunt voor musea, de archiefinstellingen, de bewaarbibliotheken, de documentatiecentra en de erfgoedconvenantswerking ten volle de belangenbehartigers als erfgoedactoren erkent en samen met hen de kerntaken realiseert. Omdat de Vlaamse Museumvereniging middels een beheersovereenkomst structurele toelagen krijgt van de Vlaamse Gemeenschap – net zoals de VVBAD trouwens – ware het niet onlogisch geweest om een overleg met het steunpunt tekstueel in het decreet op te nemen.

De integratie van het Museumdecreet uit 1996 in het Erfgoeddecreet is een logisch gevolg van de ontwikkelde visie rond een integraal erfgoedbeleid. De ruimere interpretatie van de ICOM-definitie waarbij het verwerven van een collectie als criterium, wordt verbreed tot het beheer van cultureel erfgoed, komt tegemoet aan een probleem dat zich vroeger stelde en waarbij bepaalde erfgoedbeheerders als archeologische, historische en industriële monumenten en erfgoedcentra niet voor erkenning in aanmerking kwamen. Op dit ogenblik zijn ongeveer 43 musea erkend en ingedeeld in het landelijke niveau, het regionale niveau of het basisniveau, terwijl Vlaanderen meer dan 370 musea telt. Er is dus nog duidelijk werk aan de winkel, al is het maar de vraag in hoeverre de financiële middelen om het decreet uit te voeren zullen reiken. Deze bezorgdheid is zeker niet ongegrond, als wij nu al vaststellen dat de overheid de structurele toelagen voor 2004 blokkeert tot het midden van het jaar.

Een duidelijk gevolg van het bestaande Museumdecreet, de erkenningen en de erbij behorende toelagen is dat vele musea ernstige inspanningen konden leveren. Daardoor ging de kwaliteit van het museumwerk in Vlaanderen er sterk op vooruit. De keerzijde van de medaille is dat het museumveld zich geleidelijk opsplijt in twee delen. Zo krijgen we erkende versus niet-erkende musea, en

professionele versus vrijwilligersmusea. De structurele toelagen en de mogelijkheden voor project-subsidies creëren een voorsprong die het verschil tussen erkende en niet-erkende musea alleen maar groter maakt. Dit verschil dreigt door het nieuwe decreet proporties van een heus Mattheuseffect aan te nemen. Zo kan een landelijk erkend museum in een van de kunststeden rekenen op de voorziene structurele toelage ; als het museum deel uitmaakt van een structureel samenwerkingsverband kan het daarnaast een beroep doen op structurele toelagen ; als het daarenboven deel uitmaakt van een thematisch samenwerkingsverband kan het een derde keer betoelaagd worden. Bovendien haalt het museum voordeel uit het feit dat het gelegen is in een stad die een erfgoedconvenant afsloot. Wij gunnen uiteraard elk museum de hemel op aarde, maar we maken ons als vereniging toch zorgen over de grote meerderheid van kleine musea. Misschien zijn wel juist deze musea de ideale exponent van het beoogde erfgoedbeleid omdat de band tussen het door hun bewaarde erfgoed en de lokale bevolking groter is dan waar dan ook.

Het erfgoeddecreet reikt een instrumentarium aan dat ongetwijfeld mogelijkheden biedt voor een professionele en kwaliteitsvolle invulling van het erfgoedbeleid, in casu het museumbeleid. De Vlaamse Museumvereniging is echter bezorgd om de discrepanties die het nieuwe ontwerp van decreet zeker mogelijk maakt. Van de beoordelingscommissie verwachten wij dat zij op een correcte manier en aan de hand van duidelijke parameters de uitvoering van het decreet mee gestalte geeft. De Vlaamse Museumvereniging wil alleszins meewerken aan het grote debat rond het cultureel erfgoedbeleid omdat zij ervan overtuigd is dat de discussie en het hierbij aangewende vocabularium nog lang niet iedereen die met erfgoed bezig is bereikt heeft. Tot nu toe was het discours misschien te theoretisch en te zeer afgestemd op de professionelen in de musea. Een andere bezorgdheid houdt verband met de specificiteit van de museumsector. De musea maken hoe dan ook deel uit van het brede erfgoedveld maar beschikken in dit veld over specifieke competenties. Ongetwijfeld zijn zij de hoeders van het grootste aandeel van het roerende patrimonium in Vlaanderen. Het zou jammer zijn dat in het enthousiasme voor een integrale benadering van het erfgoeddomein sectorinitiatieven op de achtergrond dreigen te verzeilen.

Tot slot wil ik duidelijk stellen dat de Vlaamse Museumvereniging zich in haar nieuwe profilering goed voelt en dat zij zich ten volle van haar rol als belangenbehartiger zal kwijten. Wij danken de mi-

nister dat hij op ons een beroep deed omwille van onze expertise betreffende de implementatie van de zogeheten "Wet Tobback" in de musea. Het verslag van een rondetafelgesprek met alle actoren, dat plaats vond op het kabinet, werd trouwens reeds overgemaakt aan de minister. Op vraag van de vzw Vlaamse Directies voor Podiumkunsten zal de Vlaamse Museumvereniging volgende week voor de eerste maal de sector vertegenwoordigen op een gesprek met de Federatie Werkgevers Sociaal Cultureel Werk. De Vlaamse Museumvereniging zal in de toekomst met of zonder toelagen typische acties opzetten voor het specifieke museumveld.

6.2. Uiteenzetting door De heer Johan Vannieuwenhuysse, voorzitter van de sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer en archivaris bij de Provincie West-Vlaanderen

De heer Johan Vannieuwenhuysse : Archivarissen, bewaarbibliothecarissen en documentalisten zijn gelukkig met het voorliggende ontwerp van decreet en met de politieke en wetgevende aandacht die hun sector de laatste jaren gekregen heeft. Toch hebben wij enkele bedenkingen.

Wie zijn wij ? De sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer behoort tot de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen (VVBAD vzw). De sectie tracht het hele archief- en documentatieveld te vertegenwoordigen. Onder haar leden telt zij publiekrechtelijke archieven, docenten uit de verschillende archiefopleidingen en privaatrechtelijke archief- en documentatiecentra, onder meer deze die gebaseerd zijn op maatschappelijk-filosofische stromingen en op culturele thema's.

Wat doen wij ? Archivarissen beheren archiefbeheiden. Dit zijn niet alleen de traditioneel oude documenten, maar ook de documenten uit het zogenaamde dynamisch archief dat nauw aansluit bij de verschillende administraties. Bewaarbibliothecarissen beheren bibliotheekmateriaal met permanente waarde. Documentalisten beheren informatie die verzameld wordt rond een bepaald thema of een bepaalde context. Archivarissen, bewaarbibliothecarissen en documentalisten zijn tijdens hun beroepsuitoefening voltijds cultureel bedrijvig en beheren cultureel erfgoed.

Als beroepsvereniging zet de sectie – en breder nog de hele VVBAD – zich in voor de vorming en de verdediging van de beroepsbelangen van haar leden en voor de kwaliteitsverbetering van de archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecen-

tra. Dit gebeurt door het organiseren van studiedagen, het uitgeven van allerlei vakpublicaties en door het nadenken over en het handelen rond de vakproblematiek in allerlei werkgroepen.

Wat wensen wij ? Archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra zullen voortaan blijkbaar in verschillende regelgevingen aan bod komen. Zij krijgen een plaats in het decreet Privaatrechtelijke Archieven van 19 juli 2002, in het Topstukkende decreet van 24 januari 2004 en in het voorliggende Erfgoeddecreet. In dit laatste zouden zij slechts onrechtstreeks passen via onder meer de erfgoedconvenants, de cultureel-erfgoedpublicaties, de projecten cultureel erfgoed, het steunpunt voor de musea, archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra en de advisering van het cultureel-erfgoedveld.

Terwijl de privaatrechtelijke archiefsector reeds vrij goed decretaal geregeld lijkt te zijn via het decreet van 19 juli 2002, dreigen de publiekrechtelijke archieven, de bewaarbibliotheken en de documentatiecentra nog steeds een 'ondergeschoven kind' te worden, om nog maar eens de uitspraak van gewezen minister van Cultuur Bert Anciaux te gebruiken. Hoofdrede is dat culturele ontsluiting in de verschillende regelgevingen te beperkend gedefinieerd wordt als 'brede publieksontsluiting'. Archief-, bibliotheek- en documentatiewerking omvat veel meer culturele activiteiten, met name de acquisitie, de selectie, de inventarisering, de conservering en de terbeschikkingstelling, zowel voor een gespecialiseerd als voor een ruim publiek.

Concreet vraagt de VVBAD in verband met het decreet cultureel-erfgoedbeleid dat de erfgoedconvenants het begrip 'culturele ontsluiting' in verband met archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra breder zouden interpreteren en toepassen dan 'directe publiekontsluiting'. Tevens vraagt zij dat bij cultureel-erfgoedpublicaties en bij projecten Cultureel Erfgoed ook inventarissen, ontsluitingscatalogen, wetenschappelijke publicaties en tentoonstellingscatalogen die het resultaat zijn van de basiswerking van archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra, in aanmerking zouden komen voor subsidiëring. Verder zou zij willen dat 'ontwikkelingsgerichte projecten' beter gedefinieerd zouden worden en dat hierbij de uitbouw van lokale erfgoeddepots weer mogelijk zou worden.

De sector archieven, bewaarbibliotheken en documentatiecentra binnen het steunpunt zou duidelijk tot ontwikkeling moeten gebracht worden, en het steunpunt zelf zou moeten evolueren naar een

technisch advies- en expertisecentrum voor het beleid, de adviescommissie, de beoordelingscommissies en het veld. Bovendien zou het de bestaande initiatieven in het veld beter moeten bundelen in plaats van ze te dubbelen en/of over te nemen. Er moet dringend werk gemaakt worden van een decreet voor de publiekrechtelijke archiefwerking.

Het decreet Publiekrechtelijke Archiefwerking zou onder meer de erkenning van archieven moeten bevatten, en dit naar het voorbeeld van de regeling voor de musea in het voorliggende Erfgoeddecreet, op basis van kwaliteitsnormen inzake bedrijfsvoering, personeelskader, depotinrichting, en het gebruik van zuurvrij stockagemateriaal. Ook moet men garanties krijgen op het vlak van ontsluiting, openbaarheid en toegankelijkheid, het navolgen van de archivalische deontologische regels, het archivalisch concept bij het beheer, de aanwezigheid van voldoende financiële middelen om de basisfuncties te realiseren en de opmaak van beleidsplannen per regeerperiode.

Het decreet Publiekrechtelijke Archiefwerking zou tevens de financiële en/of materiële zelfverantwoordelijkheid van elk bestuursniveau voor het dynamisch documentbeheer en het statisch archiefbeheer moeten opnemen, zodat een sluitend publiekrechtelijk archiefnet tot ontwikkeling gebracht wordt waarbij alle reeds bestaande archiefinitiatieven geïntegreerd worden.

Verder zou het aandacht moeten hebben voor de volledige levenscyclus van de documenten, van dynamisch naar statisch, en voor de volledige beheercyclus van acquisitie tot publieksontsluiting in het archiefbeheerconcept. De culturele waarde is bij archiefdocumenten immers aanwezig vanaf hun ontstaan en komt niet pas tot ontwikkeling wanneer de administratieve of juridische waarde ophoudt te bestaan.

Overkoepelende projecten waar het volledige veld baat bij heeft en individuele instellingen die de versterking van de deskundigheid en de knowhow van het hele veld beogen zouden via subsidie moeten aangemoedigd worden.

6.3. Uiteenzetting door Mevrouw Beatrix De Clippeleir, voorzitter Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV)

Mevrouw Beatrix De Clippeleir : Het OKBV werd in 2000 opgericht door kunstbibliothecarissen uit zeer diverse instellingen in Vlaanderen. De basisgedachte is dat samenwerking en netwerking de professionalisering van de kunstbibliotheken in

Vlaanderen kan verbeteren. Het is het enige overlegorgaan in Vlaanderen voor bibliothecaire en documentaire informatieverzorging met betrekking tot beeldende kunst en architectuur. In 2001 werd het overlegplatform erkend als eerste intersectorale commissie van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief en Documentatiewezen (VVBAD). De eisen die hier vertolkt worden, werden opgenomen in het algemene memorandum van de VVBAD voor de bibliotheek-, archief- en documentatiesector. Dit werd in januari 2004 opgesteld naar aanleiding van de komende verkiezingen.

Museumbibliotheken komen in de huidige wet- en regelgeving terecht tussen wal en schip. En dit dreigt met het voorliggende ontwerp opnieuw te gebeuren. Om die reden wil het OKBV deze kans benutten om bij deze commissie de aandacht te vestigen op dit type van kunstbibliotheek. Het is onze overtuiging dat door enkele minimale toevoegingen aan het Erfgoeddecreet, met name in de uitvoeringsbesluiten betreffende de musea, de positie van de museumbibliotheek verstevigd kan worden.

Volgens de verruimde ICOM-definitie die ook in het Erfgoeddecreet wordt gehanteerd, blijft het de taak van een museum om de culturele en materiële getuigenissen van de mens en zijn omgeving te verwerven, beheren, bewaren en beveiligen, maar ook om die wetenschappelijk te onderzoeken, te presenteren en hierover te informeren voor doeleinden van studie, educatie en genoegen. Bij al deze zaken speelt de museumbibliotheek een essentiële rol. Zij levert immers de wetenschappelijke informatie die het museum nodig heeft om haar basisfuncties op een professionele manier uit te bouwen. De hedendaagse museumbibliotheek ontwikkelt zich steeds meer tot een informatiecentrum. Daarbij worden zowel digitale als gedrukte informatie ter beschikking gesteld voor de opbouw van tijdelijke en vaste tentoonstellingen, de aankoop en uitbreiding van de museumcollectie, de documentatie en het wetenschappelijk onderzoek van de vaste collectie, de conservatie en restauratie van de verzameling, de publiekswerking en de promotie.

In het Museumdecreet uit 1996, en meer specifiek in de uitvoeringsbesluiten uit 1998, werd de term museumbibliotheek voor het eerst gebruikt. Daarop was door de bibliotheeksector, en met name de toenmalige commissie Museumbibliotheken van de Vlaamse Museumvereniging, gedurende een tiental jaar erg aangedrongen. Alhoewel de vermelding uiterst minimaal was – enkel in artikel 4 § 1, 4°, bijlage I, van de uitvoeringsbesluiten – vormde het voor het eerst de mogelijkheid voor museumbibliothe-

carissen om hun functie en de werking van hun afdeling nu eindelijk eens te legitimeren binnen hun instelling met het decreet in de hand.

Sindsdien is op het vlak van museumbibliotheken een eerste aanzet tot vernieuwing gegeven. Tal van nieuwe functies werden ingevuld met gekwalificeerd personeel. Er wordt intensief samengewerkt, op thematische en/of projectmatige basis. Goede voorbeelden daarvan zijn het OKBV zelf, maar ook de unieke samenwerking tussen de Antwerpse kunstbibliotheken zoals die naar aanleiding van Antwerpen Boekenstad zal worden opgezet. De museumbibliotheken worden steeds vaker uitgebouwd als publiekstrekkers, zoals in het SMAK en het MoMu. Dit in navolging van internationale voorbeelden zoals de nu reeds beroemde bibliotheek in het Van Abbemuseum en de geheel vernieuwde bibliotheek van de Londense Tate.

Maar, in het nu voorliggende ontwerp van decreet voor het cultureel erfgoedbeleid, waarin het Museumdecreet wordt geïntegreerd, ontbreekt de vermelding van de museumbibliotheek opnieuw volledig. Dit gaat in tegen de geest van verdere professionalisering die in het nieuwe decreet wordt nagestreefd. Het is ook in contrast met de vermelding in de nu voorliggende memorie van toelichting, waar in § 5.4.1, wordt vermeld dat “de kwaliteitseisen die aan de musea worden gesteld, (...) zeer bewust even hoog [blijven] als in het Museumdecreet”.

Daarom dringt het OKBV, daarin gesteund door de VVBAD, aan op een vermelding en verdere specificatie van deze term in de uitvoeringsbesluiten voor wat betreft de musea. Minimaal wordt er gevraagd om, net zoals in het Museumdecreet, de vermelding te behouden van de term museumbibliotheek als een verplichte afdeling bij de musea op landelijk en provinciaal niveau. Daarnaast echter pleit het OKBV er sterk voor om het niet bij een status quo te houden, maar om de gelegenheid te grijpen om het Erfgoeddecreet ook voor museumbibliotheken kwalitatief te verbeteren. Daarom wordt er gevraagd om in de uitvoeringsbesluiten ook concreet de volgende specificaties op te nemen.

Wil een verdere professionalisering zich doorzetten, dan verdient het aanbeveling om in de uitvoeringsbesluiten volgende concrete zaken voor museumbibliotheken bij musea erkend op landelijk niveau te specificeren : 1) erkenning als een zelfstandige afdeling in het organogram en het beleidsplan van het museum. Financieel uit zich dat door een eigen post in de begroting voor collectievorming, automatisering en algemene werking van de biblio-

theek ; 2) een jaarlijkse beleidsnota, afgestemd op het algemene beleidsplan van het museum en een collectiebeleidsplan specifiek voor de bibliotheekcollectie, afgestemd op het algemene collectiebeleidsplan van het museum én de overige collecties in de regio ; 3) voldoende en gekwalificeerd personeel met een bibliotheekopleiding ; de bibliothecarisfunctie vereist een universitair diploma of gelijkgesteld door ervaring ; 4) openbaar toegankelijk zijn voor het publiek ; 5) een geautomatiseerde en bij voorkeur geïntegreerde ontsluiting van de bibliotheekcollectie volgens de heersende informatiestandaards. En tot slot zou de graadmeter voor de professionaliteit van de afdeling de participatie aan gezamenlijke projecten en netwerking kunnen zijn, doch vanzelfsprekend enkel in zover dit aansluit bij de werking van het museum.

De specifieke vermelding van de museumbibliotheek in het erfgoeddecreet zal de verdere professionalisering van deze afdeling in het museum mogelijk maken. De specificaties voor landelijk erkende museumbibliotheken maken het mogelijk dat deze een pilootfunctie ten opzichte van de kleinere museumbibliotheken op zich nemen. Het is onze overtuiging dat op deze manier het globale niveau van de werking van de musea verder wordt ondersteund en gegarandeerd.

De stimulansen die dit ontwerp nadrukkelijk wenst te geven aan thematische of structurele samenwerking, kan het OKBV enkel maar onderschrijven. Wat betreft de wetenschappelijke informatieondersteuning van het museum is samenwerking echter pas mogelijk wanneer de instellingen met hun museumbibliotheek beschikken over een voldoende degelijk basisniveau.

De opname en verdere specificatie van de museumbibliotheek in het Erfgoeddecreet vormt daarvoor de garantie.

6.4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

Mevrouw Mieke Van Hecke : De heer Thomas hoeft mij niet te overtuigen van de waarde van belangenbehartiging. Ik heb ze al vaker verdedigd bij de bespreking van ontwerpen en voorstellen van decreet, maar ik haalde het nooit. Ik zal het nu in elk geval opnieuw doen.

Welke mogelijkheden geeft het ontwerp aan kleinere musea, die thans meestal niet erkend zijn ? Biedt het hun de kans om te participeren, bijvoorbeeld aan de projectmatige subsidiëring, of blijven de drempels te hoog voor alle incentives ? Ik denk

bij die laatste aan ontwikkelingsgerichte projecten of publiekswerking.

De heer Staf Thomas : Het is niet evident om hierop een eenduidig antwoord te geven. Mijn ervaring als conservator van een regionaal museum, het Suikermuseum, leert mij het volgende. Wij deden de afgelopen jaren onderzoek naar alle kleine erfgoedbeheerders in de regio. Een van onze vaststellingen is dat die mensen het jargon niet kennen. Men weet niet wat cultureel erfgoed is. Er is een verschil in perceptie tussen de professionele mensen in de museumsector en de duizenden vrijwilligers die een deel van het patrimonium bewaren.

Kan dat verschil overbrugd worden ? Op provinciaal niveau zijn zeker initiatieven mogelijk om hen te betrekken bij nieuwe tendensen in het beleid.

Komen ze aan de bak in het Museum- en Erfgoed-decreet ? Ja, als er bergen werk verzet worden. Culturele Biografie Vlaanderen moet hen namelijk informeren en ervan overtuigen dat netwerking de sleutel tot vooruitgang is. Het gevecht om de grote groep van erfgoedbeheerders op een professioneel aanvaardbaar niveau met het erfgoed te doen omgaan, zal evenwel nog jaren duren.

De heer Jan Loones : Ik heb een vraag naar uw rol als dienstverlener ten aanzien van de erkenning en subsidiëring van kleinere musea. Sommige criteria zijn precies, maar andere heel breed. Het Museum-decreet vraagt bijvoorbeeld in artikel 9 aan de kandidaten om maatschappelijke en culturele verantwoordelijkheid op te nemen. Dat zegt alles en niks. Hoe zou u dat als belangenbehartiger preciezer formuleren ? De memorie van toelichting biedt geen hulp want die herhaalt gewoon dezelfde zin.

De heer Staf Thomas : De Vlaamse Museumvereniging treedt niet op als consulent. Het is wel zo dat wij collega-groepen creëren voor gelijkgestemde zielen die rond hetzelfde probleem werken. Hun inventaris reiken wij aan aan de instanties die daarvoor middelen ontvangen. Wij maakten daarover namelijk een afspraak met Culturele Biografie.

Metten wat de culturele relevantie is van een stuk patrimonium, is niet onmiddellijk doenbaar. Maar de manier waarop vrijwilligers in een kleine vzw omgaan met hun collectie, die bestaat uit giften van mensen uit één dorp, is voor mij een voorbeeld van hoe men op een verantwoorde wijze met het patrimonium van een gemeenschap omgaat, zelfs al kan men zich afvragen of het materiaal op zich museumwaardig is.

De verslaggever,

Mieke VAN HECKE

De voorzitter,

Jo VERMEULEN
